

OSREDNJA
KNJIZNICA
CELJE

RUDAR

ČASOPIS PREMOGOVNIKA VELENJE, ŠTEVILKA 1, FEBRUAR 1989, LETO XXXIII

Izdajatelj**Premogovnik Velenje****Ureja uredniški odbor**

Božena Steiner, Diana Janežič, Dragica Marinšek, Ivo Hans Avberšek, Aca Poles, Peter Pušnik, Boris Potrč, Jože Kožar.

Glavna urednica

Diana Janežič

Novinarka in lektorica

Dragica Marinšek

Oblikovanje

Ivo Hans Avberšek

Grafična priprava

NAŠ ČAS, d.o.o. Velenje

Tisk

Grafika Bizjak Velenje

Naklada

4000 izvodov

Naslov

RUDAR, Partizanska 78, 3320 Velenje, tel. (063) 853-312 int. 18-15, fax (063) 854-986, E-mail Diana.Janezic@rlv.si

Rudar je vpisan v register časopisov in se po mnenju Ministrstva za informiranje z dne, 14. 2. 1992, št. 23/67-92 šteje za izdelek iz tarifne številke 3, tč. 13 Tarife prometnega davka, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po 5-odstotni stopnji.

Glasilo Rudar je brezplačno.

Prihodnja številka Rudarja izide v marcu. Prispevke zanjo lahko pošljete v uredništvo najpozneje do 19. marca 1999.

Naslovnica

Daj nam danes naš vsakdanji kruh, Rudi Skočir, 1990, olje/platno, 140x140 cm.

strani 4 in 5

Leto 1998 smo sklenili s proizvodnimi rezultati, posebej tehničnimi parametri proizvodnje, ki jih bo težko ponoviti: "Pri pregledu tehničnih parametrov proizvodnje premoga lahko ugotovimo, da je bilo leto 1998 izredno ugodno. Odkopali smo štiri milijone triinšestdeset tisoč ton premoga, kar je bilo nekaj več, kot smo načrtovali. Tolikšno proizvodnjo smo dosegli v 237 delovnih dneh. Dolžina odkopne fronte je znašala 283 metrov, kar je bilo daleč najmanj v moderni zgodovini Premogovnika oziroma v času, ko odkopavamo z velenjsko odkopno metodo," je povedal tehnični direktor podjetja mag. Marjan Kolenc.

strani 6 - 9

Podzemno pridobivanje premoga je dejavnost, za katero po Zakonu o varstvu okolja velja, da je pred pričetkom del presoja vplivov na okolje obvezna. Poleg tega pa nas obvezuje tudi Zakon o rudarstvu, ki od nas zahteva, da po končanem odkopavanju omogočimo ponovno uporabo zemljišča, ki je bilo poškodovano, pri čemer je potrebno smiselno upoštevati tehnične, gospodarske in prostorske kriterije. V rubriki o varovanju okolja tokrat pišemo o oceni vplivov na okolje v pridobivalnem območju Premogovnika Velenje.

strani 11 - 16

8. februarja praznujemo Slovenci kulturni praznik. S prilogo ob tem prazniku se v tej številki Rudarja dotikamo rudarske tradicije: praznovanja, simbolov, izražanja pripadnosti premogovništvu, zavetnikov, poezije ter likovnih del, ki izražajo simboliko rudarskega poklica.

Biti del nečesa dobrega

Naj vas vprašam: če bi imeli možnost dobiti delo v drugem podjetju pod približno enakimi pogoji, pod kakršnimi delate sedaj, ali bi zamenjali službo? Če niste dobro razumeli, lahko vprašam tudi tako: če bi se imeli možnost preseliti v drug kraj pod približno enakimi pogoji, pod katerimi živite sedaj, ali bi se preselili?

Na drugo vprašanje ste morda lažje odgovorili z ne. Zakaj? Ker je Velenje vaš rojstni kraj in vas nanj vežejo prijatelji iz otroških let, spomini na mladost, starši, znanci. Ker ste si tu ustvarili družino in spletli svoje gnezdo. Ker je to morda kraj, kjer ste začeli samostojno življenjsko pot, morda tu dobili svojo prvo službo. Ker poznate vse ulice in hiše, vse travnike in gozdove, polja in vrtove. Ker se zaradi vsega tega tukaj počutite varne in zadovoljne. In če bi se morali iz nekega tehtnega razloga le preseliti, bi to storili težko.

Pa zdaj poskusite še enkrat odgovoriti na prvo vprašanje. Bi tudi rekli ne? Zakaj? Ker vas na delo v Premogovniku Velenje vežejo sodelavci, spomini na prvi delovni dan, prve izkušnje in nerodnosti, prve uspehe. Ker poznate in obvladate svoje delo in delo svojih neposrednih sodelavcev ter ste veseli, ko vam gre delo dobro od rok. Ker poznate prihodnost podjetja in njegove načrte, ker veste, da v tem podjetju cenijo vaše delo, znanje in sposobnosti in upoštevajo vaše mnenje. Ker veste, da je podjetje uspešno in ste ponosni, ko o svojem podjetju slišite pohvale in si upravičeno pripisete, da ste s tem pohvaljeni tudi vi. Ker ste zadovoljni, da redno prejemate plačo in se zavedate tudi drugih ugodnosti, ki vam jih nudi podjetje, in se zato počutite varne in zadovoljne. Bi bil lahko odgovor približno takšen?

Če bi bil, potem čutite do tega podjetja pripadnost. To pa je občutek, ki ga človek potrebuje v življenju. Od rojstva naprej si želimo nekomu ali nečemu pripadati. Najprej družini, staršem, prijateljem, sošolcem, partnerju. Potem nasploh okolju, kraju, državi.

In ko šolsko dobo zamenja prva služba, si želimo pripadati podjetju, ki nam omogoča življenje. Na delo sicer lahko redno hodimo vsak dan, rutinsko opravljamo svoje delo in komaj čakamo, da mine osem ur. Toda glede na to, da moramo to početi najdlje od vseh dejavnosti, ki se jih lotevamo v življenju, to je kar dobra tri oziroma štiri desetletja, je občutek vsakdanje »hoje v službo« povsem drugačen, če hodimo na delo z veseljem.

Občutek pripadnosti podjetju ustvarjajo tudi simboli, ki jih je v malokateri dejavnosti toliko jasno prepoznavnih, kot to velja za premogovništvo. Za tiste, ki so s svojim poklicem tipični pripadniki dejavnosti - rudarje - je že začetek simbolov: skok čez kožo, rudarska pesem, uniforme. Praznik! S tem praznikom se poistovetijo vsi, ki so tako ali drugače povezani s premogovništvom, četudi ne delajo pod zemljo, temveč pri mnogih drugih delih, ki podpirajo in omogočajo odkopavanje premoga. Poistovetijo se celo sorodniki rudarjev, cel kraj.

Tudi simboli so nekaj, kar ljudje v življenju potrebujemo. Predvsem simbole, ki nas spominjajo na prijetne stvari, ki nas povezujejo, delajo močnejše, vzbujajo v nas samospoštovanje, ki nam povedo, da pripadamo nečemu dobremu.

In ko o vsem tem premislim pri sebi, se nehote spomnim na znani izrek nekdanjega ameriškega predsednika: "Ne sprašuj, kaj lahko država stori zate, vprašaj se, kaj lahko ti narediš za državo!" Ko torej premislim, kaj podjetje naredi zame, lahko premislim tudi o tem, kaj lahko jaz storim za podjetje. Kajti večino stvari - dobrih in slabih -, ki jih naredim za podjetje, naredim tudi zase. Sebi pa je gotovo vsak človek vreden največ!

Diana Janežič

Pogovor s tehničnim direktorjem
mag. Marjanom Kolencem

Odlični lanski parametri proizvodnje

Leto 1998 smo sklenili s proizvodnimi rezultati, posebej tehničnimi parametri proizvodnje, ki jih bo težko ponoviti. Po komentar teh rezultatov ter podatke o letošnjih načrtih za delo na jamskih deloviščih smo stopili k tehničnemu direktorju podjetja mag. Marjanu Kolencu.

Mag. Marjan Kolenc

Rudar: "Kako ocenjujete tehnične parametre proizvodnje premoga, dosežene v našem premogovniku v letu 1998?"

Kolenc: "Pri pregledu tehničnih parametrov proizvodnje premoga lahko ugotovimo, da je bilo leto 1998 izredno ugodno. Odkopali smo štiri milijone trinšestdeset tisoč ton premoga, kar je bilo nekaj več, kot smo načrtovali. Tolikšno proizvodnjo smo dosegli v 237 delovnih dneh. Dolžina odkopne fronte je znašala 283 metrov, kar je bilo daleč najmanj v moderni zgodovini Premogovnika oziroma v času, ko odkopavamo z velenjsko odkopno metodo.

Stalež je bil nekoliko manjši od planiranega, saj je bilo delavcev Premogovnika ob koncu lanskega leta 3.785. Vsi ti osnovni podatki so torej bistveno nižji od podatkov iz prejšnjih let. To pa pri izredno veliki proizvodnji pomeni tudi ugodne parametre, ki jih računamo iz teh osnovnih števil. Tu mislim predvsem na odkopni učinek, jamski učinek, storilnost dela, produktivnost odkopne fronte in vse druge parametre.

Že več let v Premogovniku ugotavljamo, da so ob letni proizvodnji premoga prek štiri milijone ton tudi vsi proizvodni parametri izredno ugodni, saj stalež in število delovnih dni v zadnjih letih znižujemo."

Rudar: "Koliko odkopov premoga bo letos v našem premogovniku, kje vse bodo ti odkopi in katere montaže, premontaže

bo treba opraviti? Kolikšna bo skupna dolžina odkopne fronte?"

Kolenc: "Čeprav letos načrtujemo nekoliko manjšo proizvodnjo, kot smo jo dosegli lani, bo aktivnosti v jami več, saj bomo izvedli šest montaž in sedem demontaž. Odkopavali bomo v poprečju na zelo majhnem številu odkopov, predvideno imamo med dva odkopa in pol do treh odkopov. Od februarja dalje bodo tako obratovali največ trije odkopi, vendar bo aktivnosti več, ker so dolžine odkopnih plošč nekoliko krajše. Odkopavali bomo enakomerno v vseh predelih premogovnika. Tako bo v jami Preloge, jami Škale in jami Pesje skozi celo leto obratoval približno po en odkop. Iz jame Preloge name ravamo pridobiti milijon dvesto tisoč ton premoga, iz jame Pesje milijon šesto tisoč ton in iz jame Škale osemstopetinšestdeset tisoč ton. Skupna dolžina odkopne fronte naj bi letos bila okrog 280 metrov, kar je približno toliko kot lani."

Rudar: "Kakšna so predvidevanja glede letošnje kakovosti premoga?"

Kolenc: "Žal so napovedi glede kvalitete premoga letos bistveno slabše od kvalitete premoga, dosežene lani. Razlog za to je predvsem v tem, da je za letos predvideno odkopavanje v slabših delih premogovega sloja. Zlasti je tu sorazmerno visok delež proizvodnje iz jame Škale, kjer bo dosežena približno četrtina proizvodnje

PROIZVODNJA JANUAR-DECEMBER 1998

OBRAT	PROIZVODNJA			+ VIŠEK - PRIMANJ.		ODSTOTEK		DOSEŽEN POVPREČEK
	osn. nač.	mes. nač.	doseženo	na osn. nač.	na mes. nač.	na osn. nač.	na mes. nač.	
PRELOGE	1.714.030	1.672.900	1.719.500	5.470	46.600	100,32	102,79	7.255
PESJE	1.418.680	1.394.100	1.421.020	2.340	26.920	100,16	101,93	5.969
ŠKALE	733.990	655.000	741.950	7.960	86.950	101,08	113,27	3.131
PRIPRAVE	183.300	224.100	180.530	-2.770	-43.570	98,49	80,56	762
PREMOGOVNIK	4.050.000	3.946.100	4.063.000	13.000	116.900	100,32	102,96	17.143

PROIZVODNJA

PROIZVODNJA JANUAR 1999

OBRAT	PROIZVODNJA			+ VIŠEK	- PRIMANJ.	ODSTOTEK		DOSEŽEN POVPREČEK
	osn. nač.	mes. nač.	doseženo	na osn. nač.	na mes. nač.	na osn. nač.	na mes. nač.	
PRELOGE	132.900	160.000	180.360	47.460	20.360	135,71	112,73	9.018
PESJE	142.500	140.000	161.770	19.270	21.770	113,52	115,55	8.089
ŠKALE	110.700	100.000	117.010	6.310	17.010	105,70	117,01	5.851
PRIPRAVE	16.000	20.000	19.760	3.760	-240	123,50	98,80	988
PREMOGOVNIK	402.100	420.000	478.900	76.800	58.900	119,10	114,02	23.945

premoga. Tudi drugi odkopi, v jamah Preloge in Pesje, so v slabem delu premogovega sloja. Tako je napoved kurilnosti za letošnje leto problematična in bo treba celo leto izvajati izredno veliko aktivnosti, da bo osiromašenje premoga, ki ga bomo nakopali, čim manjše. Vsekakor bo zelo težko doseči s Termoelektrarno Šoštanj dogovorjene kurilne vrednosti premoga."

Rudar: "Bodo za odkop premoga letos potrebne kakšne organizacijske spremembe?"

Kolenc: "Glede na to, da bo proizvodnja približno enaka kot lani, bistvenih organizacijskih sprememb ne predvidevamo. Seveda pa nekatere spremembe bodo, saj premog odkopavamo v začetku leta še na štirih odkopih, potem pa bosta v nekem obdobju obratovala samo dva odkopa.

Prihajalo bo do optimiranja števila zaposlenih v posameznih delih podjetja, ker tudi letos načrtujemo zmanjševanje staleža in bo pač treba iz nekaterih delov premeščati delavce tja, kamor bo treba. Vendar tega smo v zadnjih letih že vajeni, tako da nekaj posebnega na tem področju ne bo."

Rudar: "Kakšni so načrti v zvezi z nakupom nove opreme?"

Kolenc: "V letni plan smo zapisali, naj bi letos za nakup nove opreme oziroma celotno investicijo porabili okrog štiri milijarde tolarjev. Veliko tega bomo namenili za izgradnjo jamskih objektov, pa tudi za nakup opreme je predvideno precej denarja.

Oprema za pripravska delovišča in za odkope je med vso opremo vitalnega pomena, hkrati pa tudi najdražja. Od te večje opreme za odkope predvidevamo nakup kompleta transporterjev iz odkopa, odkopni in smerni transporter in drobilnik, potem predvidevamo nakup okrog dvajset sekcij podporja in tudi kompletni smerni odvoz s trakom z avtomatskim napenjanjem, tako da bi sestavili še en zmogljivejši odvoz.

Na pripraviških deloviščih predvidevamo nakup novega napredovalnega stroja, po-

leg tega pa tudi obnovo podajalnika panelov in podajalnika lokov ter celoten odvoz s pripravskega delovišča, tako da bi vsaj v enem delu posodobili tudi pripravska delovišča. Nekoliko smo pri tem mogoče v zaostanku, ker smo lani precej časa porabili zato, da bi našli primerno rešitev za ureditev sodobnega pripravskega delovišča. Vendar nihče od proizvajalcev te opreme ni zmožal ponuditi opreme, ki bi po naši oceni pomenila bistveno spremembo v tehnologiji oziroma predvsem v napredku pripravskega delovišča.

Na drugih področjih bo tudi kar precej investicij. Med večjimi investicijami naj omenim še investicije v kompletiranje glavnega odvoza iz severozahodnega predela. Precej investicij bomo namenili za obnovo transportnega sistema in infrastrukturne oskrbe jame z vodo ter električno energijo.

V letošnjem letu zaključujemo tudi z izgradnjo črpališča na koti -130. Tako bo del investicij še dodatno usmerjen v opremo tega črpališča oziroma v izdelavo cevovoda iz njega, saj v letu 2000 mora to črpališče pričeti z obratovanjem. To so glavne investicije, predvidene v letošnjem načrtu Premogovnika."

Dragica Marinšek

Primerjava parametrov proizvodnje za december 1998 in obdobje 1-12 1998 in 1997

parameter	dec. 97	dec. 98	% dec. 98/97	1-12. 97	1-12. 98	% 98/97
proizvodnja	436.400	265.540	60,85	4.414.000	4.063.000	98,14
del. dnevi	21	16	76,19	243	237	97,53
dolž. odk. fronte (m)	363,1	393,2	108,29	346,9	283,1	81,61
stalež	3890	3802	97,74	3950	3850	97,47
odk. učinek (t/dnino)	86,54	76,20	88,05	79,15	93,53	118,17
jamski učinek (t/dnino)	12,53	9,93	79,25	9,15	9,51	103,93
učinek premog. (t/dnino)	7,01	5,47	78,03	5,29	5,46	103,21
storilnost dela (t/zap/dan)	5,86	5,01	85,49	4,72	4,88	103,39
prod. odk. fr. (t/m/dan)	55,67	42,21	75,82	47,06	57,87	122,97
kurilna vrednost (GJ/t)	9.007	9.006	99,99	9.609	9.928	103,32

Podzemna dejavnost je vidna
tudi na površini

Ocena vplivov na okolje

Sistemi energetske dejavnosti so praviloma obsežni, s svojim delovanjem pa močno posegajo v prostor in ga obremenjujejo zaradi degradacije površine ali s svojimi vplivi na vodo in zrak. Zahteve zakonodaje obvezujejo vplivne dejavnike, da ocenijo vpliv svojih aktivnosti na okolje, sistemi ravnanja z okoljem, ki se v zadnjem času vedno bolj uveljavljajo tudi pri nas, pa zaradi lažjega urejanja odnosov organizacij z lokalnimi skupnostmi, prebivalci, zaposlenimi in državnimi institucijami, zahtevajo celovito obvladovanje posegov v prostor oziroma prepoznavanje posledic delovanja na okolje, spremljanje obremenjujočih pojavov ter zmanjševanje negativnih pojavov.

Podzemno pridobivanje premoga je dejavnost, za katero po Zakonu o varstvu okolja velja, da je pred pričetkom del presoja vplivov na okolje obvezna. Poleg tega pa nas obvezuje tudi Zakon o rudarstvu, ki od nas zahteva, da po končanem odkopavanju omogočimo ponovno uporabo zemljišča, ki je bilo poškodovano, pri čemer je potrebno smiselno upoštevati tehnične, gospodarske in prostorske kriterije.

Zaradi omenjenih razlogov smo v preteklem letu izdelali tri rudarske projekte, s katerimi smo opredelili vplive odkopavanja v jami Preloge-jug, v jami Škale in v jami Pesje do zaključka odkopavanja. V projektih smo določili vplive v času priprave odkopnega polja, neposredne vplive, ki nastajajo med odkopavanjem in po zaključku odkopavanja, ter določili način vzpostavitve novega stanja na površini.

Najprej je bilo potrebno opisati vse prostorske značilnosti območja, na katere bo imelo odkopavanje vpliv. Obdelali smo hidrološke in geološke značilnosti področja, vrste ogroženih zemljišč in njihovo rabo, obdelali smo podatke zemljiškega

katastra, stanje in kakovost naravnih dobrin ter poselitev območja in bivalno kakovost.

V nadaljevanju smo opisali značilnosti posega - podzemnega pridobivanja premoga - v prostor ter izdelali prognozo vplivov odkopavanja na površino z določitvijo načinov spremljanja ugrezkov in premikov terena. Vplive odkopavanja smo razdelili v več sklopov. V opisu vplivov v času priprave smo opisali hidrogeološko pripravo odkopnega področja in vplive znižanja nivojev podzemne vode na površino. Obdelali smo tudi pravočasno pripravo zemljišč na ugrezanje z odrivom humusne plasti, pravočasen odkup objektov in njihovo porušitev ter preverili stanje komunalnih vodov in cestnih povezav znotraj vplivnega območja. V zadnjem delu smo opredelili aktivnosti, ki sledijo po končanem odkopavanju. Ker celotno področje ni podvrženo enako intenzivnim vplivom, smo področja obravnavali ločeno kot področja začasne in trajne rekultivacije.

Ocene vplivov odkopavanja so zahtevale obdelavo ogromnih količin podatkov, ki brez ustrezne programske podpore z možnostjo izdelave analiz ne bi bila možna. V Premogovniku že vrsto let uspešno uporabljamo Geografski informacijski sistem. S postavitvijo osnovnih podatkovnih plasti si pomagamo tako pri rednem poslovanju s pregledom jamskih objektov, opreme, varnostnega sistema kot tudi pri projektiranju novih objektov in delovišč. Prednosti prostorskih informacijskih sistemov so nas vodile tudi na področje varovanja okolja, kjer nam je GIS v pomoč tako pri spremljanju ugrezninskih območij, rekultiviranih površin, spremljanju nivojev podzemne vode, namembnosti zemljišč, sledenju sprememb v infrastrukturi, spremljavi kanalizacijskega omrežja, ... Prednosti tega informacijskega sistema smo s pridom uporabili tudi pri izdelavi omenjenih projektov.

Franci Lenart

Zemljišča znotraj vplivnega območja jame Preloge-jug po vrsti rabe, RP - 136/97, F. Lenart

Predvidevanje posledic

Glavna dejavnost Premogovnika Velenje poteka pod zemljo. Vendar pa so posledice te dejavnosti vidne tudi na površini. Kako vplivamo na površino, kako te posledice odpravljamo ter ali lahko dogajanja na površini predvidimo, je povedal svetovalac direktorja in tehnični vodja pridobivalnega prostora Premogovnika Velenje Marjan Tamše.

Rudar: "Označite, prosim, pridobivalni prostor Premogovnika Velenje oziroma področje, na katerega vplivamo z odkopavanjem, predvsem njegovo velikost, lastnino in kakovost površin, objekte na njem!"

Tamše: "Pridobivalni prostor Premogovnika, ki je bil določen nazadnje leta 1970, obsega 1600 hektarov. V smeri vzhod-zahod obsega prostor od odlagališča odpadkov v Škalah do bolnišnice v Topolšici. To je skoraj celo Šaleško dolino. Za razliko od pridobivalnih prostorov drugih premogovnikov in rudnikov leži naš pridobivalni prostor, ki je vezan na sloj premoga, znotraj urbanega naselja. Sicer zakon pravi, da je dovoljeno pridobivanje mineralnih surovin brez vplivov na površje in izjemoma - ko je, na primer, pridobivanje v državnem interesu - je dovoljeno pod urbanimi naselji.

Leta 1953 je država prvič omejila, določila pridobivalni prostor premogovnika. Takrat so znotraj tega prostora že obstajala urbana naselja, vendar so bile potrebe po premogu in energiji tako velike, da je država temu interesu podredila druge.

Naj za lažjo razlago vse območje, kjer danes poteka odkopavanje premoga, enostavno poimenujem jama Velenje. Nad njo smo površino v preteklih letih zelo spremenili in največje spremembe so se že zgodile. Kaj je še na tem območju? Večina zemljišč je odkupljenih, nerešenih primerov kmetij in privatnih nepremičnin je le še nekaj. Zanje je primerno rešitev najti najtežje, saj kmetje ne pristajajo zgolj na odškodnino, ampak v večini primerov želijo nadomestno zemljišče za kmetovanje. Teh pa je v naši dolini premalo.

Zelo pomembnih objektov na tem območju praktično ni več, saj smo vse vitalne industrijske objekte že nadomestili (nadomestni objekti Preloge). Tako ostajajo v glavnem polja, nekaj gozdov in travniki ter kmetije, ki sem jih že omenil. Med infrastrukturnimi objekti pa bomo uničili cesto med Šoštanjem in Gaberkami, kar pa smo napovedali in delno za ta namen že pred leti zgradili severno obvoznico

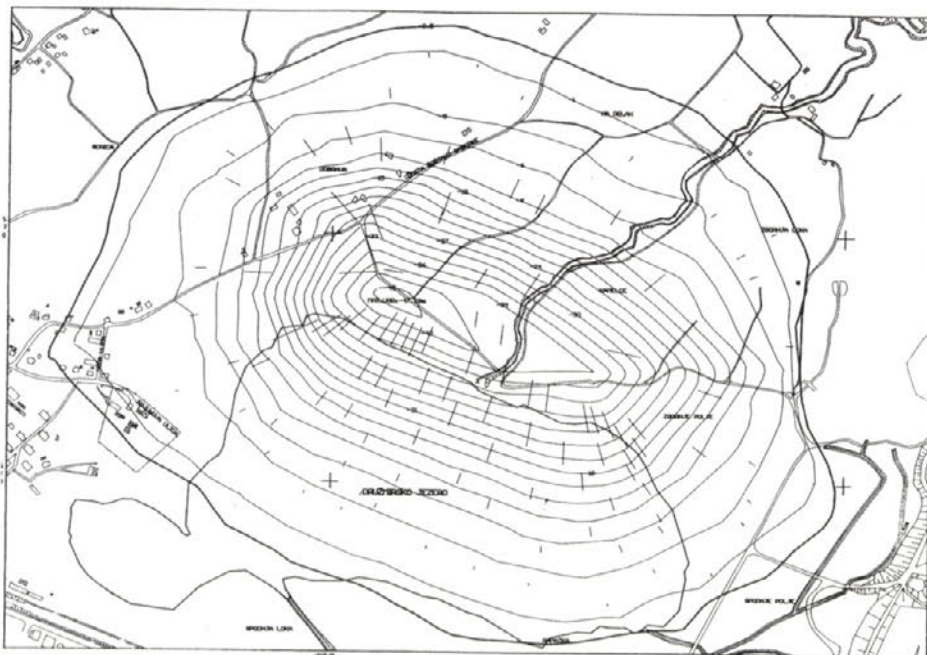
med Škalami in Topolšico. Urediti bo treba še dovoze do kmetijskih površin."

Rudar: "Kako vplivamo na okolje z odkopavanjem premoga?"

Tamše: "Najbolj vplivamo na zemljišče z ugrezanjem površine. V več kot 120 letih odkopavanja premoga se je zaradi tega ugreznilo okoli 140 milijonov m³ zemlje, maksimalni ugrezki po vertikali pa dosega jo 100 metrov. Drugi najbolj moteči vplivi pa so sekundarni vplivi odkopavanja na okolico, ki se odražajo kot tresenje tal, sunki. Ti nimajo take intenzivnosti, da bi povzročali škodo. Te pojave tako kot tudi prave potrese stalno merimo z našimi seizmografi. To tresenje najbolj moti prebivalce Pesja in dela Šoštanja. Poškodbe na zemljiščih in stavbah v obrobni naseljih pridobivalnega področja - to so Škale-jug, Pesje in vzhodni del Šoštanja - pa so posledica plazenja tal zaradi labilnosti terena, ki sicer ni pod neposrednim vplivom odkopavanja. Kljub temu se v Premogovniku vključujemo v sanacijo teh objektov in zemljišč.

Posledica pogrezanja zemljišča so jezera, ker smo presekali tri vodotoke, nastanek jezer je vplival na spremembo mikroklima, vegetacije, živalskega sveta..."

Vplivno območje jame Preloge-jug (daljša črta) in prognoza premikov in ugrezkov, RP - 136/97, F. Lenart

Izrazit primer začasne sanacije prostora je naselje Kunta-kinte.

Rudar: "Vplive odkopavanja premoga na površini lahko predvidimo. Kako to delamo pri nas?"

Tamše: "Imamo lastno metodo prognoziiranja pogrezkov, kar pomeni, da glede na načrtovane odkope prognoziramo spremembe ugrezanja površine in glede na dogajanja v jami ocenjujemo, do kam bodo segli vplivi vidnega ugrezanja zemljišča. Praviloma je površina ugrezanja večja od površine odkopavanja, saj se vplivi na površino širijo v obliki navzgor obrnjenega lijaka. Ko določimo področje, ki se bo ugreznilo, ga ustrezno zavarujemo, hkrati pa ugotavljamo, kaj se bo še dogajalo. Če gre za hribino, nastanejo preseki terena. V nižinah nastanejo jame, ki jih zalije voda, pri čemer glede na konfiguracijo terena znamo oceniti, kakšno jezero bo nastalo."

Rudar: "Kdaj pa je treba površino sanirati?"

Tamše: "Zakon predvideva sanacijo prostora po končanem odkopavanju. V Velenju smo še pred dvajsetimi leti tako tudi delali. Ko so se v drugi polovici osemdesetih let začela okoljska gibanja, smo začeli tudi v Premogovniku drugače razmišljati. Začeli smo degradirane površine, ki vsaj dve leti ne bodo več v vplivnem območju odkopavanja premoga, začasno sanirati."

Velenjski primer je namreč specifičen, saj je sloj premoga tako debel, da traja odkopavanje na nekem širšem območju tudi deset, dvajset let. Zato delamo začasne in sprotne rekultivacije. Tak poseg je izrazit na območju trenutno maksimalnega ugrezanja nad jamo Pesje, kjer saniramo ugreznjene površine s stranskimi produkti proizvodnje električne energije, saj zemeljskih surovin ni dovolj. Na tej deponiji vzdržujemo teren na enakem nivoju, kot je bil na začetku, hkrati pa ga saniramo z zadržitvijo, sajenjem grmovja, dreves, da preprečimo pretirano prašenje.

Še bolj izrazit primer začasne sanacije prostora je naselje Kunta-kinte. Nastajati je začelo pred dvajsetimi leti na območju, ki je še bilo pod delnim vplivom odkopavanja in šele sedaj bi nastopil čas za trajno rekultivacijo. Ljudje so si na tem območju sami začeli urejati vrtove, zato smo se odločili, da prostor temu tudi namenimo, le v neki predpisani obliki in z določenim redom. Tako je nastalo zelo privlačno vrtničarsko naselje."

Rudar: "Ocene vplivov odkopavanja ste obdelali v štirih projektih nalogah oziroma rudarskih projektih za jame Prelogejug, Preloge-severozahod, Pesje in Sever ter Škale. Zakaj ti projekti in kakšni so?"

Tamše: "Kot sem že dejal, sedanji rudarski zakon predpisuje sanacijo prostora po končanem odkopavanju na osnovi tehničnih, ekonomskih in prostorskih kriterijev. Predlog novega zakona pa zahteva projektno obdelavo sanacije prostora sicer ravno tako po končanem odkopavanju, vendar morajo biti ti projekti izdelani že ob projektu izkoriščanja mineralne surovine, torej pred začetkom del. V našem premogovniku smo se tega že lotili in tako naredili projekte sanacije prostora nad odkopi Premogovnika Velenje, ki ste jih omenili, v fazi, ko odkopavanje še poteka."

S tem smo obdelali celotno vplivno področje nad jamo Velenje od leta 1997 do leta 2027, ker imamo do tega leta obdelana tudi odkopna polja. Dva projekta sta končana in zanju imamo tudi dovoljenje za izvajanje del. Projekti zajemajo to, o čemer sva govorila na začetku - torej prognozo vplivov, način zavarovanja, popis lastništva zemljišč, predvidene odkupe, vitalne objekte...

Rudar: "Tretji strateški cilj podjetja govori o sprotne in učinkovitem reševanju ekoloških problemov, ki so in še vedno nastajajo kot posledica energetske dejavnosti v občinah Velenje in Šoštanj. Kako se v to vključuje ocena vplivov odkopavanja?"

Tamše: "Ta strateški cilj je usmerjen v reševanje celotne ekološke problematike v Šaleški dolini, ki jo povzročata Premogovnik in Termoelektrarna, posebej pa v reševanje tako imenovanih rudarskih škod. Te zajemajo vso škodo, ki nastaja na površinah zaradi odkopavanja premoga. Ta del cilja izpolnjujemo zelo dobro in poskušamo prostoru dati celo večjo kakovost, kot jo je imel prej. Vključujemo se tudi v reševanje okoljskih problemov, ki jih mi neposredno ne povzročamo, so pa posredna posledica naše dejavnosti. Pri tem sodelujemo s Termoelektrarno Šoštanj, občinama Velenje in Šoštanj ter ERICom v vseh okoljevarstvenih projektih."

Največja baza podatkov

Za pripravo kvalitetne ocene vplivov odkopavanja na okolje je treba zbrati, obdelati, analizirati in na ustrezen način pripraviti množico podatkov. S tem se ukvarjajo v jamomerstvu podjetja in Miro Lukaček, vodja obratnega jamomerstva Preloge, je razložil, katere podatke zbirajo, s kakšnimi orodji jih obdelajo in čemu služijo!

"Pri izdelavi projekta "Ocena vplivov odkopavanja na površino in sanacije pridobivalnega prostora" je bilo treba obdelati oziroma opisati vse prostorske značilnosti območja, na katerega bo imelo odkopavanje premoga vpliv. Pri tem so mišljene predvsem hidrološke in geološke značilnosti, vrsta zemljišča in njegova raba, podatki o zemljiškem katastru (lastnik, katastrska kultura, površina...), poselitvi, kulturni dediščini, nadalje podzemni kataster (vsi komunalni vodi), topografija površine (objekti, ceste). Da so podatki uporabni, jih je treba prikazati na enovitih grafičnih podlogah.

Za najhitrejšo in najkvalitetnejšo obdelavo vse te množice podatkov uporabljamo, seveda, računalnike in programsko orodje SDMS (prostorski informacijski sistem), ki omogoča vodenje računalniško podprtega prostorskega informacijskega sistema. S tem je mišljeno vnašanje, shranjevanje, iskanje, analiziranje, prikazovanje, izpisovanje in distribuiranje vseh potrebnih prostorskih podatkov. Bistvo omenjenega programa je v interakciji, medsebojnem vplivanju, različnih opisnih in numeričnih podatkov na določeni prostorski lokaciji oziroma geografski koordinati.

Seveda pa je bilo treba najprej ustvariti bazo podatkov, da smo omenjeno programsko orodje sploh lahko pričeli uporabljati. Vse razpoložljive podatke, ki so vezani na pridobivalno področje premogovnika, smo morali s papirjev in kart prenesti v digitalno obliko, kjer vsaka točka,

črta nosi v sebi številne podatke. Za prenos smo porabili skoraj pet let, sedaj pa jih sproti ažuriramo. Danes imamo v računalniški obliki zbrane vse podatke, ki so pomembni pri izdelavi omenjenih ali podobnih projektov.

Na razpolago imamo okoli 250 plasti z različnimi podatki, ki jih lahko prikazujemo posamezno ali poljubno prekrivamo. To so podatki:

- jame: vse obstoječe proge, stare proge, odkopane etaže...,
- podzemnega katastra: vodovod, električni vodi, kanalizacija, PTT-vodi...,
- zemljiškega katastra: o okoli 11.000 parcelah,
- topografije: jezera, ceste, vodotoki, objekti...

Ti podatki so dostopni vsem sodelavcem, ki jih potrebujejo za nadaljnjo obdelavo ali kot podatke pri svojem delu, povezanem s prostorom oziroma okoljem.

Naj ob koncu še dodam, da je omenjena baza podatkov v digitalni obliki ena največjih v Sloveniji, ne le znotraj naše dejavnosti, temveč nasploh ter da si danes skoraj ni mogoče zamisliti določenih obdelav brez prostorskega informacijskega sistema in podatkov v digitalni obliki."

Miro Lukaček

Bogate izkušnje, ki smo si jih pridobili pri delu s prostorskim informacijskim sistemom, smo predstavili tudi na številnih strokovnih srečanjih doma in po svetu:

Franci Lenart, Praga, april 1994,

Franci Lenart, Marko Mavec, Budimpešta, junij 1994,

Franci Lenart, Marko Mavec, Bled, junij 1994,

Franci Lenart, Brisbane, julij 1995,

Franci Lenart, Marko Mavec, Miro Lukaček, Ljubljana, september 1996,

Franci Lenart, Rogaška Slatina, maj 1997.

*Prednovoletno praznovanje
v Beli dvorani*

Povezani pri delu in zabavi

Lansko delovno leto je bilo nekaj dni krajše od prejšnjega in tako smo se v dvanajst prostih dni podali že 22. decembra. In se ta dan najprej ob 10. uri, potem pa še ob 18. uri v Beli dvorani začasno poslovali od delovnega okolja. V praznične dni smo se podali s pesmijo.

Za prijetno razpoloženje in zabavo med sodelavci, ki so se odločili tudi letos delovno leto zaključiti v Beli dvorani, so poskrbeli člani Pihalnega orkestra, Rudarskega okteta in Harmonikarskega orkestra podjetja, celotno prireditev pa je organiziral odbor za kulturo. GOST je tudi letos odlično poskrbel za pogostitev, zato lačen in žejen gotovo ni bil nihče.

Program je povezoval naš dedek Mraz - hm, koliko podjetij se lahko pohvali, da ima celo svojega lastnega dedka Mraza! -, ki ni pozabil k pesmi povabiti vseh prisotnih. Ob pomoči Rudarskega okteta, direktorja podjetja dr. Franca Žerdina in tehničnega direktorja mag. Marjana Kolenca je zvenela glasbena želja za "kol'kor kapljic, tol'ko let". Direktor pa je kasneje vsem sodelavcem in sodelavkam zaželel še naprej uspešno delo v podjetju, zdravja, v družinskem krogu in nasploh pa veliko dobrega.

Za dobro razpoloženje pa so tudi tokrat poskrbeli člani Harmonikarskega orkestra podjetja, ki

so se nam prvič predstavili ob koncu leta 1997. Tisti prvi javni nastop je prerasel v resno delo skozi vse leto. Vodja orkestra Bojan Lajlar je delo in načrte orkestra tako le predstavil: "Harmonikarski orkester je bil ustanovljen konec leta 1997 in je prvič javno nastopil na prvem prednovoletnem praznovanju v Beli dvorani, z rednimi vajami pa smo začeli sredi lanskega leta. Takrat smo si zastavili tudi nekaj ciljev, predvsem naučiti se dovolj skladb, dvigniti kakovostni nivo igranja in posneti dve pesmi. Sedaj imamo skupne vaje enkrat na teden v sindikalni dvorani podjetja, sicer pa seveda posamezni člani orkestra vadijo sami večkrat. Zahvaljujem se vodstvu podjetja, ki nam vaje omogoča in tudi sicer podpira našo dejavnost.

Glasbeni vodja orkestra je Miro Klinc, s katerim se dobro razumemo in sodelujemo. Orkester šteje 18 članov, lahko pa se nam pridruži še kdo, ki rad raztegne meh na "fajtonarici"!

Letos smo drugič nastopili pred najbolj zahtevnim občinstvom: svojimi sodelavci. Presenečeni smo bili nad odzivom poslušalcev v dvorani, presenečeni, da so skoraj vsi opazili našo kvalitetno razliko v letu dni, kar nas niso slišali.

Za letos imamo v orkestru kar nekaj načrtov; želimo posneti še nekaj skladb, da bi jih lahko ob koncu prihodnjega leta izdali na kaseti ali zgoščenki, želeli bi se večkrat pojaviti v javnosti, na televiziji, sodelovati na vseh prireditvah v podjetju in tudi še kje drugje," je smele načrte orkestra predstavil njegov vodja.

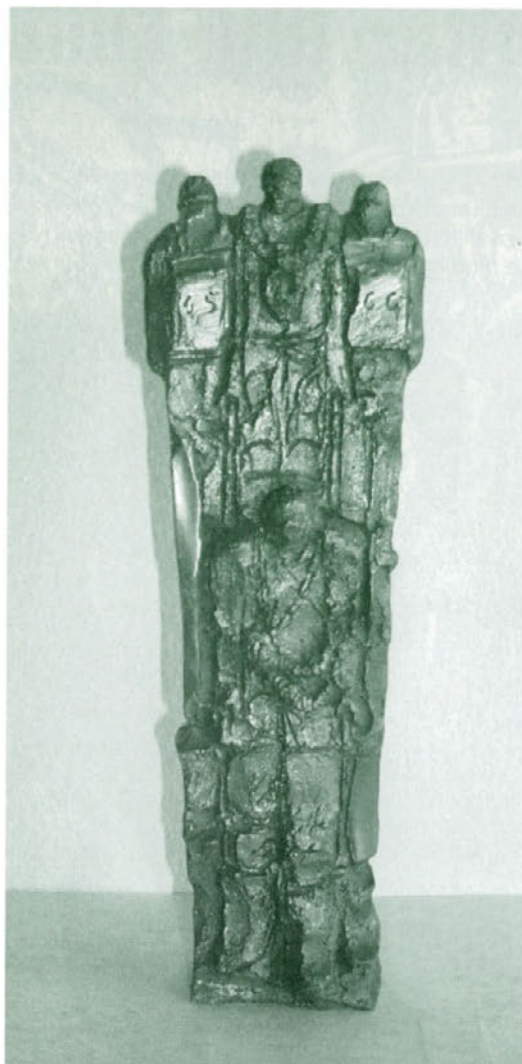
Harmonikarski orkester je tokrat torej drugič nastopil na prednovoletnem praznovanju in kot kaže, bo postal njegov zaščitni znak. Brez njih, dokler bodo igrali, si tega srečanja ne bo moč več zamisliti. Kot si tudi nasploh našega vsakoletnega zaključka delovnega leta gotovo ni več moč zamisliti brez srečanja sodelavcev v Beli dvorani. Ta je vsakokrat znova polna in vsakokrat se med nami znajde kdo, ki je bil sprva skeptičen do tega srečanja. Ker smo velik delovni kolektiv, se je z vsemi sodelavci težko srečati na enem prostoru. Zato pa imamo zdaj dve prireditvi, na katerih se lahko poveselimo, posedimo ob sproščenem klepetu, se spoznavamo in na svoj način pokažemo tudi pripadnost podjetju: tradicionalno praznovanje dneva rudarjev in srečanje ob koncu delovnega leta.

Diana Janežič

*Nastopajoči na naši lanskeletni
prednovoletni zabavi*

RUDARSKA TRADICIJA

Kipec skupine jamskih reševalcev, delo kiparja Draga Tršarja

"Rudarski stan je nekaj prav posebnega. V njem se srečujeta najsodobnejša tehnologija ter stara knapovska tradicija. S skokom čez kožo se začenjajo šihti pod zemljo in šegavo kameratstvo, okus po kolnu se preganja s čikanjem tobaka in dolgimi požirki piva; med prazniki se na črnih uniformah zableščijo zlati gumbi in rudarska kladivca, razležejo se zvoki rudarske godbe na pihala, zaplapolajo črno-zelene zastave. Rudarska tradicija je neločljivo povezana tudi s svetniško zavetnico rudarjev - sveto Barbaro." Tako začinja zapis v knjižici o sveti Barbari, zavetnici rudarjev Rok Poles.

V velenjskem premogovniku se lahko pohvalimo, da negujemo tradicijo premogovništva. Ohranjamo praznovanje 3. julija, dneva slovenskih rudarjev, z običajem sprejema mladih rudarjev v rudarski stan, negujemo zavetništvo svete Barbare in rudarsko pesem - pa najsi jo zapoje Rudarski oktet ali zaigra godba na pihala. Rudarske uniforme dajejo svečan izgled veselim in žalostnim dogodkom med rudarji.

O najbolj tipičnih sestavinah rudarske tradicije govori tokratna priloga Rudarja ob slovenskem kulturnem prazniku!

3. julij – dan rudarjev

Slovenski rudarji praznujejo svoj praznik 3. julija, v spomin na petdnevno gladovno stavko, ki so jo 3. julija 1934 začeli zasavski rudarji. Od leta 1961, ko je v Velenju v tedanji industrijski rudarski šoli končala šolanje prva generacija učencev, praznujejo velenjski rudarji svoj stanovski praznik s tradicionalnim skokom čez kožo mladih rudarjev.

Skok čez kožo je tradicionalen dogodek, ki ima globoke korenine že v srednjem veku. Zaradi vrednot, ki so jih ustvarjali, so imeli rudarji vedno posebne privilegije. V srednjem veku so bili, čeprav fizični delavci, rudarji osebno svobodni. Imeli so svojo pravo in sodstvo, svobodno so izbirali svoje starešine in svobodno so se naseljevali v krajih, kjer je bila ruda.

Rudarski kraji so bili pogosto daleč stran od vseh drugih obljudenih krajev in ljudskega dogajanja. Bolj kot drugi delavci so bili rudarji odvisni sami od sebe in drug od drugega, posebno še pri svojem delu. Ob fizični moči in znanju sta bil potrebna tudi pogum in tovarištvo. Pogum za delo pod zemljo in tovarištvo za pomoč v nesreči.

Med rudarji so se oblikovale prve socialne ustanove za podporo družinam ponesrečenih rudarjev. Neomajna vera v medsebojno pomoč je med rudarji vir moči za premagovanje strahu pred skrivnostnimi silami podzemlja in vez, ki daje temu poklicu poseben čar. Rudarski pozdrav je "srečno" in če kje, je bila in je potrebna sreča v rudarstvu. Sreča, da rudo najdeš in sreča, da se zdrav vrneš iz jame.

Zaradi velike medsebojne odvisnosti so rudarji pred sprejemom novince medse preizkušali. Preizkusi so bili zahtevni in novinec se je moral izkazati pri delu in v družbi. Šele po-

prvotnem običaju so novinci morali preskočiti rudniški jašek. Ko so odprtine jaškov postale preširoke, je skok čez jašek zamenjal skok čez kožo. Koža je kos telečjega usnja z jermenom in pasovi, ki ga je imel rudar pripasanega tako, da mu je pokrival zadnjo plat. Po drčah se je na njem spuščal v jamske prostore, varoval ga je pred vlago.

Danes pridejo novinci, oblečeni v rudarske uniforme, na sprejem v gosjem redu v spomin na ozke jamske hodnike. Skok opravijo tako, da stopijo na sode, pred katerimi dva starejša člana skupnosti držita kožo, povedo svoje generalije in geslo, odgovorijo na morebitna vprašanja vodje ceremoniala, izpijejo vrček piva in skočijo s sode k svojemu botru. Novinec dobi s skokom čez kožo svojega botra, zaščitnika, ki mu svetuje pri delu in v življenjskih stiskah.

Ko vsi novinci opravijo skok, dajo svečano zaobljubo, da bodo pošteno opravljali svoj poklic in spoštovali tradicije stanu. Mlajši generaciji šolajočih rudarjev predajo ključ in svetilko, nato izpijejo vrčke s pivom in vzklíknejo: "Naj živi nam večno, naš rudarski Srečno!"

darski Srečno!"

"Srečno" in dobrodošlico v rudarskem stanu jim s krepkim stiskom roke zaželi starejši rudarji, ki jih tako sprejmejo medse. Uradni del sprejema novincev je tako sklenjen, začne se veselo druženje, ki ga starejši izrabijo predvsem za obujanje spominov.

Danes so nameni skoka čez kožo: ohraniti tradicijo in jo prenesti na mlajše rodove, mlajšim kolegom vsaditi kali stanovskega tovarištva, jih motivirati za predanost poklicu, starejšim pa omogočiti prijetno srečanje.

tem, ko so starešine presodile, da je primeren za rudarski stan, je postal polnovreden član skupnosti.

Svečani obred skoka čez kožo in sprejema novincev izvira iz 16. stoletja, ko so ga uvedli v čeških in slovaških rudnikih. Bolj ali manj po starih običajih ga ohranjajo ponekod v Evropi (Avstrija, Češka), v Sloveniji pa na Naravoslovnotehniški fakulteti ob sprejemu diplomantov montanistike in geotehnologije v rudarski stan in v Velenju.

Osnova običaja je bila včasih in je še danes sprejem novincev med stare rudarje. Po

Janez Knez: Zadnja cigareta, originalni linorez

Naj živi ta knapovski stan

Naj živi ta knapovski stan
od vsega sveta spoštovan,
od vseh lenuhov zaničvan.

Naj živi, naj živi
in dobro srečo,
knapi mi bodimo veseli in korajžni,
saj Barbara za nas skrbi.

So knapi skup zbrani

I.
So knapi skup zbrani, k ferlezung gredo,
ko pridejo v jamo, pa kopat začno.
Le zbud se, le zdram se meščan in ratar
boš videl, kaj dela rudar.
Ga zašora, zafleca. Postavi ga v pin,
mu rigel gor dene, pa kvel nasadi,
en hunt ga nafil, ga k šahtu pelja,
od njega pa švic dol kaplja.

II.
Komaratu veleval: zdaj šiht je gotov,
pa rekle oblečva in greva domov.
Ko sreča obleza in prav prmejduš
in lej, da še ti ga tko buš!
Ga zašora, zafleca. Postavi ga v pin,
mu rigel gor dene, pa kvel nasadi,
en hunt ga nafil, ga k šahtu pelja,
od njega pa švic dol kaplja.

Koračnica rudarjev

Globoko pod zemljo
z rudarskim "Srečno"
naj bi res bilo!
Uporno in še mlad,
rudar tam koplje črni nam zaklad.
Zavrta, odstreli,
obraz od sreče ves mu žari;
grmi in poka, tuli vsepovprek,
premoga zdaj bo na pretek.

Ko vozi se ven na plan,
pozdravlja zunaj ga spet beli dan
in sonce se mu smehlja,
veselo se sedaj domov poda.
Zapoje si pesem to:
Rudar postati, to je res lepo!
Naj se razlega pesem prek poljan:
"Naj živi nam rudarski stan!"

Svetniška legenda o sveti Barbari

Ena od upodobitev svete Barbare

Sveta Barbara je bila v prvih stoletjih krščanstva celo po imenu povsem neznana. O njej ni nobenih zanesljivih starih pisnih poročil, njen življenjepis je negotov in nezanesljiv. Obstaja sicer nekaj tiskanih in rokopisnih listin o sv. Barbari, ki pa si nasprotujejo že v najosnovnejših podatkih, npr. kje in kdaj naj bi živel. Nekateri postavljajo njeno mučeništvo v mesto Nikomedija v Bitiniji (sedaj Izmid v Turčiji), grške listine trdijo, da je bila Barbara mučena v Heliopolisu v Egiptu. Najverjetneje drži prva trditev, njen oče pa naj bi bil imeniten in premožen Grk z imenom Dioskur, ki je globoko zaupal v poganska božanstva in strupeno sovražil kristjane.

Kot edinka je bila Barbara očetu zelo pri srcu. Zrastla je v najlepše dekle naokoli, vsi so hvalili njeno izredno razumnost, učenost in dobrotljivost. Oče je bil nanjo silno ponosen; dan in noč je bdel, da je ne bi premamile razvratne razuzdanosti poganskih kultov ali da bi je kdo ne speljal h krščanstvu. Ker se je očetu zdelo, da deklica še ni dovolj varna, je ukazal zgraditi poseben stolp in jo vanj zaprl.

A svojega namena ni dosegel. Barbara je v samoti premišljevala o povsem drugih stvareh in začela opuščati čaščenje lesenih in kamnitih idolov, legende in basni o njih pa so se ji zdele vedno bolj neslane. V zdravnika preoblečen krščanski duhovnik jo je poučil o edinem in pravem Bogu in od takrat naprej je Barbara živela po krščanskih načelih, ne da bi oče to vedel.

Ko je bila dovolj stara, jo je oče želel poročiti, seveda njenemu stanu primerno. Snubcev je bilo veliko, a Barbara je trdila, da hoče živeti v devištvu. Oče je njeno trmo pripisoval samoti v stolpu in je celo odpotoval, da bi si hči v samotnih dneh le zaželela moža. Toda med tem časom je Barbara dala v stolp napraviti tretje okno (skozi tri okna sije v prostor ena svetloba, kot razsvetljujejo človeško dušo bog Oče, bog Sin in bog Sveti duh), v steno vrezala križ in se dala krstiti. Oče se je ob vrnitvi in strašnem spoznanju raztogotil. V besu je izdrl meč, da bi jo preklal, a mu je uspela uiti. Ko jo je po izdajstvu pastirja ujel, jo je odvedel pred sodišče. Tam so jo strašno mučili in sramotili ter nazadnje ukazali obglaviti. To je smel lastoročno opraviti njen oče, a v trenutku, ko je to storil, je z jasnega neba šnila strela in ga spremenila v prah.

Zavetništva sv. Barbare

Iz te legende izvirajo številna zavetništva sv. Barbare. Ker je živel v stolpu, ki so ga sezi-dali posebej zanjo, velja za zavetnico stolpov in trdnjav in z gradnjo povezanih delavcev: **zidarjev, kamnosekov, tesarjev, krovcev, arhitektov.**

Ker je bila pred smrtjo grozovito mučena in je bil njen oče v trenutku usmrčen, se k njej obračajo vsi, ki jim grozi mučna, nagla, nepredvidena smrt, pa tudi tisti, ki imajo s smrtjo opraviti: **grobarji.**

Ker je očeta umoril blisk, se k sv. Barbari za-tekajo **kmetje**, da bi jih obvarovala pred strelo; odkar so izumili smodnik, pa tudi tisti, ki se ukvarjajo z "umetnim" bliskom in gro-mom: **vojaki, topničarji, livarji topov.**

V prav posebno varstvo pa jemlje sv. Barbara **rudarje**. Sama je bila zaprta v stolpu, tem-nem, kot so temni rudniški rovi; ko jo je oče preganjal, se je celo odprla zemlja in ji ponu-dila zavetje, kot ga vsak dan daje rudarjem. Rudarji jo častijo zlasti na Saškem, v Šleziji, na Češkem, v Loreni, na Južnem Tirolskem, pri nas in od 19. dalje tudi v Porurju.

Atributi sv. Barbare

V množici svetnikov sv. Barbare ni mogoče zgrešiti, saj ima ob sebi vedno značilne pred-mete (attribute) iz legende. Nekateri med nji-mi so tile!

Njeno **oblačilo** je vedno razkošno, saj je bila visokega rodu. Navadno nosi pokrivalo ali **krono** na glavi. **Stolp** ji stoji ob nogah ali ga drži v rokah, navadno ima **tri okna**. Očetov **meč** spominja na to, kako je umrla.

Najbolj imeniten atribut sv. Barbare pa je **kelih s hostijo**. Ker je bila odpeljana v smrt ne da bi prejela poslednje zakramente, je pred usmrtenjem izprosila pri Bogu, naj vsako-mur, ki bo spoštoval njen spomin in mučeništvo, nakloni milost svetih zakramen-tov ob smrtni uri. Prav zato velja sv. Barbara še danes za mogočno patrono vseh umira-jočih.

Običaji na Barbarino

God sv. Barbare je bil dolgo časa so-praznik, ki ga rudarji še danes obha-jajo. Nekdaj je veljalo, da bo tisti rudar, ki sv. Barbari na njen god v rovu prižge lučko, umrl doma v visoki starosti. Svoje dni rudarji na ta dan sploh niso delali, praznovali so ga z vesellicami.

Eno najbolj znanih običajev so tudi Barbarine vejice: 4. decembra odrezane vejice sadnega drevja po-stavijo v vodo, da se do božiča razcvetijo.

/povzeto po knjižici **Roka Polesa** Sveta Barbara, zavetnica rudarjev; izšla v decembru 1998, izdal Pre-mogovnik Velenje/

Okno v Marijini cerkvi v Starem Velenju ima iz barvnih stekel izdelano podobo svete Barbare. Naročili so jo rudarji.

Živel nam rudarski stan

Da bi živel nam
rudarski stan!
Kolk' premoga,
tol'ko ran.
Za vse je cvet,
za vse je svet,
od vseh je to življenje.

In mi si ga borimo,
mi si ga krojimo,
mi si ga kopljemo
znotraj mejnikov
naše svobodne zemlje.

Preko kladiava
smo djali naš kramp,
sonce nam sije iz lamp
in roko v roko
smo djali,
kopači mi spodaj
te črne zemlje.

Pa vstanem ob zorej,
pa vračam se k mrak',
pa delam tam spodaj
jaz, črni junak.

Da bi živel nam
rudarski stan!
Kolk' premoga,
tol'ko ran...

Rudarska himna

Stan rudarski bodi nam pozdravljen
stan rudarski, ti si naša slast.
V znoju vročem in brez sončne luči,
delat' svoji domovini čast.

Čez gore in doline vsem sinovom
krepko roko v pozdrav jim daj.
Naj živi nam, naj živi nam,
naj živi nam rudarski stan!

Ko bo delo naše dokončano
in pred nami polno svetlih rud,
nagrada ta za to nam bode dana
venec slave venčal bo naš trud.

Čez gore in doline vsem sinovom
krepko roko v pozdrav jim daj.
Naj živi nam, naj živi nam,
naj živi nam rudarski stan!

Že spet iz stolpa se glasi

/tradicionalna/

Že spet iz stolpa se glasi
ta znani glas zvona,
hitimo vsi pripravljeni
na pot tja prav do dna.

Objemi še enkrat dekle,
poljubi drago zadnjikrat,
saj tak usode je ukaz.
Zdaj srečno, zdaj srečno, zdaj srečno!

Že spuščamo veselo se
v globino črno vsi
in vsak na delo zdaj hiti,
da vse, glej, spet oživi.

Rudar ves znojen kramp vihti,
tu strel, tam pok se sliši.
Zlato se črno drobi.
Zdaj srečno, zdaj srečno, zdaj srečno!

In ko nekoč in ko nekoč
mi zadnja ura bije,
ko mi usoda težki kramp
iz trudnih rok izvije.

Ne joči ljubica takrat.
Rudar se smrti ne boji!
Zamenjal ga rudar bo, brat!
Zdaj srečno, zdaj srečno, zdaj srečno!

Kip kiparja Kogovška pri Restavraciji Klub

Prilogo so pripravili: Stojan Špegel,
Diana Janežič, Ivo Hans Avberšek.

Podobe usode - usoda podob

Razstavlja Rudi Skočir

V galeriji Barbara v prostorih upravne zgradbe Premogovnika Velenje na Rudarski 6 v Velenju si lahko do 12. marca ogledate razstavo likovnih del, naslovljenih "Rudarski motivi", akademskega slikarja iz Idrije Rudija Skočirja.

Rudi Skočir se je rodil 6. aprila 1951 na Kamnem pri Kobaridu. Študiral je na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je leta 1977 diplomiral. Po diplomi je obiskoval specialko za slikarstvo pri prof. Janezu Berniku, prof. Štefanu Planincu in prof. Kiaru Mešku.

Strokovno se je izpopolnjeval na študijskem bivanju v Cite Internationale des Arts v Parizu leta 1996. Kot slikar in grafik je razstavljal na več kot 60 samostojnih razstavah doma in v tujini. Sodeloval pa je tudi na več kot 1000 skupinskih razstavah in ex temporih v domovini in po svetu. Za svoja dela je prejel 16 nagrad in priznanj.

Uveljavil se je kot slikar, grafik in ilustrator knjig za mladino in odrasle. Do sedaj je ilustriral 37 del. Dela kot svobodni likovni umetnik. Je član društva likovnih umetnikov Severne Primorske, član Zveze društev slovenskih likovnih umetnikov ter član Ilustratorske sekcije ZDSLU.

V spremni študiji "Podobe usode - usoda podob" je Iztok Premrov zapisal:

"Bolj ko umetnik dozoreva, bolj se zdi, da se vrača k najbolj elementarnim in prvinskim vzgonom likovnega izražanja, da se zavestno obrača h klasičnim vrednotam slikarstva in da nepopustljivo išče humano vsebinskost, s katero lahko primerja lastne izkušnje z izkušnjami slikarjev nekatere preteklih obdobij.

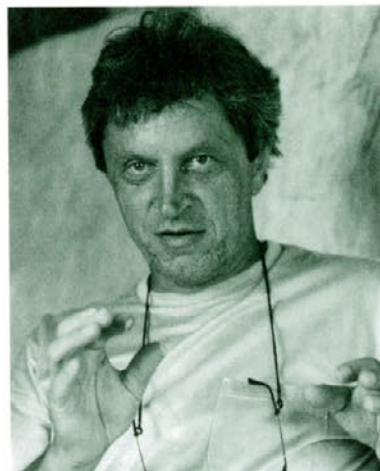
Čas, v katerem živimo, je sam po sebi poln vprašanj o človekovi prihodnji eksistenci, o naši skupni usodi, torej o tistih ključnih dilemah, ki jih poskuša na svojih slikah upodobiti Rudi Skočir. Tega ni odkril šele zdaj, to nosi v sebi že skoraj dve desetletji samostojnega ustvarjalnega dela. To temeljno naravnost svoje likovne umetnosti je Skočir uveljavil z različnimi motivnimi primeri. Osnovno izhodišče pa je ves čas jasno: človek - in zato v slikarjevem opusu prevladuje figuralika.

Zdaj, ko imamo pred seboj nekaj različnih vsebinskih in tematskih sklopov, ki jih je Rudi Skočir razprl v javnosti, je mogoče tudi določene označiti njegovo "intimno"

doživljanje osebne in splošne socialne stiske. Zdaj lažje razumemo, zakaj se je umetnik pred časom posvetil izjemno zanimivi temi, idrijskim rudarjem. Svojemu mestu je posvetil nešteto izredno doživetih figuralnih kompozicij, ki so izražale globoko občutenost človeka, rudarja, njegove družine, njegovega življenja, njegove usode. Kot da bi že takrat začutil, da je tem rudarjem treba v umetnosti postaviti nek "tih spomenik". In ko je bilo desetletje naokoli, so se idrijski rudniki spremenili v muzej. Skočirjeve podobe naslikanih rudarjev pa so nenadoma postale poleg likovnih prispodob še zgodovinske. Ostale so kot naslikane priče izginule preteklosti.

Skočirjevo slikarstvo je po ciklu, posvečenemu idrijskim rudarjem, stopilo v nov svet, svet, ki je manj konkreten, a dopušča večjo svobodo umetnikovi interpretaciji."

Vabljeni k ogledu razstave!

Rudi Skočir

Odbor za kulturo razpisuje evidenčna vpisa za:

- plesni tečaj, ki naj bi trajal 8 krat po 2 uri; prijavljenih naj bi bilo vsaj 10 parov; na osnovi vpisa se bodo odločili, katera plesna šola bi tečaj izvajala;
- foto tečaj za začetnike in tiste, ki so že opravili prvi tečaj.

Prijave po telefonu 16-14!

Pogovor z magistrom
Vladimirjem Malenkovičem, univ.
dipl. ing. rudarstva, zaposlenim v
študijskem oddelku sektorja za
raziskave in razvoj

Lahko smo ponosni!

Vladimir Malenkovič je začel delati v našem premogovniku leta 1993. Zaposlen je kot samostojni projektant, in sicer na področju novih tehnologij, povezanih z izgradnjo podzemnih prostorov. 22. decembra 1998 je na Ekonomski fakulteti v Ljubljani na podiplomskem študiju poslovedenja in organizacije (klasični MBA program) uspešno zagovarjal magistrsko nalogo Oblikovanje strategije Premogovnika Velenje. In o tej nalogi smo se z njim pogovarjali. Takole je povedal!

Mag. Vlado Malenkovič

"Naloga je zajemala konkretno področje strateškega managementa, ki je izrednega pomena pri dolgoročnem planiranju aktivnosti v vsakem podjetju. Namen naloge je bil po eni strani prikazati teoretične vidike, povezane s problematiko strateškega managementa, po drugi strani pa prikazati konkretno uporabo nekaterih orodij pri oblikovanju strategije za konkretno podjetje. Naloga je razdeljena v tri sklope. Prvi sklop je teoretični, drugi je zadeval konkretno analizo Premogovnika Velenje s poudarkom na tako imenovani SWOT analizi, tretji, zaključni del naloge pa je nakazal dve potencialni strategiji, ki prideta v poštev za podjetje glede na obstoječe razmere.

Pri uporabljeni SWOT analizi analiziramo podjetje z vidika internih prednosti in slabosti ter eksternih priložnosti in nevarnosti. Od tod tudi naziv metode, ki ni nič drugega kot akronim štirih besed: Strengths (prednosti), Weaknesses (slabosti), Opportunities (priložnosti) in Threats (nevarnosti).

Dobljeni rezultati in primerjava ugotovitev pri analizi internega in zunanjega okolja omogočajo definiranje možnih strategij, ki so primerne za podjetje. Pri tem je treba poudariti, da moramo imeti, če hočemo natančno opredeliti strategijo podjetja, jasno zastavljene cilje podjetja, strategija pa bi naj bila tista, ki bi omogočila doseganje le-teh na optimalen način.

Zakaj sem se odločil prav za to metodo, ki ni edina, saj obstajajo še druge metode za oceno situacije v podjetju?

Prvi razlog za izbor SWOT analize je bil, da je ta analiza globalna in je tudi eno temeljnih managerskih orodij. Odlikuje se po tem, da je zelo prilagodljiva in upošteva vse relevantne dejavnike, ki vplivajo na delovanje podjetja, hkrati pa tudi nekatere prikriti dejavnike, kot so npr. tako imenovani sinergijski učinki.

Slabost analize je praktično samo ena in se kaže v tem, da v določenih segmentih v precejšnji meri temelji na subjektivni oceni, kar pomeni, da je za njeno uporabo nujno, da človek, ki jo uporablja, dobro

pozna podjetje in ima na razpolago relevantne informacije.

V drugem delu naloge sem se, kot sem omenil, osredotočil na analizo samega podjetja. Izhajal sem iz postopkov, ki so dobro znani iz teorije, in sem celotno podjetje analiziral po podstrukturah, za katere sem menil, da dovolj kvalitetno opisujejo situacijo v podjetju. Izbral sem sedem temeljnih podstruktur, in sicer od finančne podstrukture prek proizvodne, tehnološke, tržne, kadrovske, podstrukture za raziskave in razvoj in organizacijske podstrukture. Podstrukture sem najprej ocenjeval z vidika notranjih prednosti in slabosti, potem pa še z vidika zunanjih priložnosti in nevarnosti.

Pri tem sem uporabil tudi poseben način točkovanja, pri čemer sem vsako podstrukuro poskušal oceniti po ključnih segmentih, ki sem jih po tem ustrezno ovrednotil. Tako sem dobil zbirno oceno, s katero sem posamezno podstrukuro uvrstil v eno od treh možnih skupin: slabost, srednja vrednost in prednost oziroma kvaliteta.

Odločil sem se za razmeroma ostro ocenjevanje in sem bil zelo zadovoljen z rezultati, saj so potrdili prepričanje, da smo v Premogovniku Velenje lahko upravičeno ponosni na marsikatero zgledno organizirano področje.

To pa, seveda, ne pomeni, da se ne bi dalo še kaj izboljšati, saj v vsakem, še tako zglednem podjetju, vedno obstaja prostor za izboljšanje. Če temu ni tako, se moramo najprej vprašati o kvalificiranosti tistega, ki je takšno oceno dal.

Ugotovitve!

Za slabši del našega podjetja sem ocenil finančno podstrukuro, ki izhaja predvsem iz preteklih težav z likvidnostjo podjetja in negativnega poslovnega rezultata v zadnjih letih, kar je zlasti posledica nejasne energetske politike države. Med izrazite prednosti podjetja sem uvrstil tehnološko podstrukuro, saj je Premogovnik po tehnoloških in proizvodnih rezultatih v svetovnem vrhu, in kadrovska podstrukuro.

V podjetju veliko pozornost namenjam tako sprejemanju kot spremljanju kadrov, dodatnemu usposabljanju, kontinuiranemu izobraževanju. Vse to je velika kvaliteta, saj so prav ljudje tisti, ki predstavljajo za podjetje največjo vrednoto. Na osnovi tega sem v tretji fazi predlagal dve možni strategiji podjetja. Predvsem me je veselilo spoznanje, da se moje ugotovitve v marsičem skladajo z aktivnostmi, ki v podjetju že potekajo.

Po mojem mnenju sta realna dva koncepta ali dve strategiji, izbor optimalne pa je odvisen od uresničitve ali neuresničitve posameznih predpostavk. Prvo strategijo sem poimenoval za konzervativno in izhaja iz predpostavke, da situacija v elektrogospodarstvu Slovenije ni dovolj definirana, kar podjetje postavlja v delikatno situacijo predvsem z vidika samofinanciranja eventualnih večjih projektov. V tem primeru je širjenje podjetja z velikimi projekti precej oteženo, saj takšni projekti zahtevajo izredno velika sredstva v daljšem obdobju, ki jih podjetje samo verjetno ne bi bilo sposobno zgenerirati.

Zato je za podjetje v tem primeru realna strategija, da se tudi v prihodnje usmeri v kontinuirano tehnološko posodabljanje z izrazitim poudarkom na stroškovni učinkovitosti. Na tem področju menim, da ima podjetje še precejšnje rezerve, možne rezultate pa sem nakazal s pomočjo t.i. analize prelomne točke.

Druga strategija pa izhaja iz ocene, da je splošno stanje v panogi sicer res dokaj neugodno, vendar pa je realno pričakovati, da se bo v kratkem oblikovala generalna politika države tudi na tem področju in bo podjetje sposobno investirati in širiti svojo dejavnost z novimi strateškimi poslovnimi enotami. V tem primeru sta ključna dva predpogoja, in sicer da podjetje, dolgoročno gledano, zagotovi finančno stabilnost ter sklene dolgoročno pogodbo na relaciji država - Premogovnik Velenje - Termoelektrarna Šoštanj, s katero bo zagotovljen optimalni nivo letne proizvodnje 4 milijone ton premoga. V tem primeru bo v podjetju mogoče razmišljati o večjih naložbah in novih strateških poslovnih enotah oziroma programih.

Kot primer sem navedel projekt turističnega razvoja občine Velenje, katerega uresničevanje že poteka, nadalje kandidiranje za dela na gradbenem področju oziroma proizvodnjo gradbenih materialov na podlagi elektrofiltrskega pepela ipd.

V tem primeru bi optimalna strategija za podjetje bila strategija rasti s poudarkom na diverzifikaciji. Istočasno se potencialna širitev dejavnosti z novimi strateškimi poslovnimi enotami ujema s projektom uresničevanja enega temeljnih strateških ciljev podjetja - odpiranja novih delovnih mest."

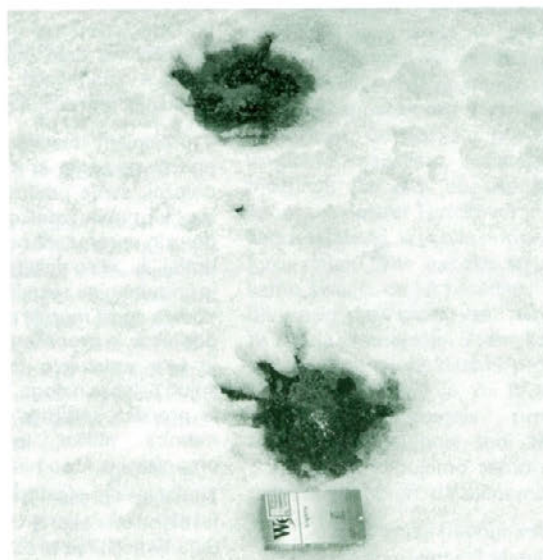
Dragica Marinšek

Je bil medved ali Medved?

Upamo, da po objavi fotografije z medvedovimi stopinjami sredi januarja v nekaterih medijih naše regije niste prenehali z zdravim tekom in sprehajanjem okoli velenjskih jezer! Tam okoli resda lahko vsak dan srečate Medveda pri rednem teku, a ta je prav prijazen možakar in vam ne bo storil hudega. Tistega drugega medveda, ki je odet v rjav kožuh, pa skorajda zagotovo ne boste srečali.

Tako nekako je novico ob fotografiranih stopinjah komentiral tudi predsednik Lovske družine Velenje in direktor ERICa mag. Franc Avberšek. "Nič strašnega, nič nenavadnega, prej spodbudnega, da je urejenost našega okolja dopadljiva tudi pravemu medvedu," je dejal.

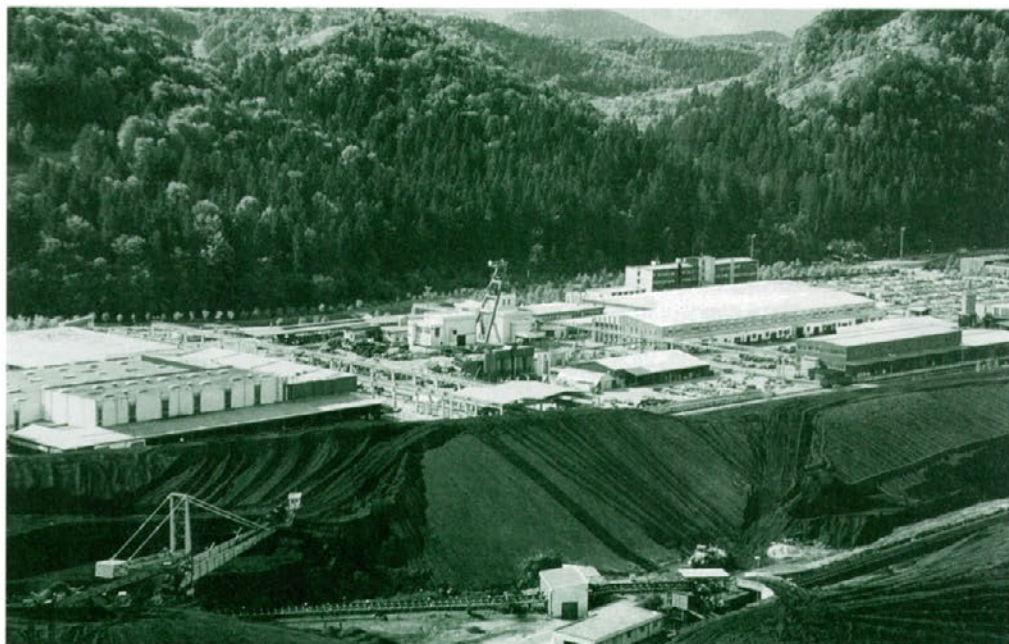
Je torej bil medved ali ne? Nihče ga ni videl, česar človek ne vidi, pa ne verjame in strah ima velike oči! Torej le brez skrbi ob jezera na zrak, pa boste morda imeli srečo. Ko se medved zbudi iz zimskega spanja! /dj, foto: Ivč Pungartnik/

Preurejanje podjetij

Kot dobra šahovska igra

Že dvesto let ljudje ustanavljajo in gradijo podjetja na podlagi sijajnega odkritja Adama Smitha, da je treba industrijsko delo razdeliti na najenostavnejše in najosnovnejše naloge. V postindustrijski dobi, ki je pred nami, bodo podjetja grajena na zamisli o vnovičnem združevanju teh nalog v povezane poslovne procese. Tehnika, ki naj bi spremenila tok poslovanja modernih podjetij, se imenuje preurejanje poslovanja in dejansko pomeni to, kar je v preteklosti pomenila specializacija dela.

vostnega izdelka, dobavo tega izdelka po poštenu ceni in zagotavljanjem poprodajnih storitev na visoki ravni. Veliko nalog so v podjetjih opravljali zgolj zato, da bi zadovoljili notranje potrebe lastne organizacije.

V ZDA prav gotovo ni niti enega podjetja, katerega vodstvo ne bi trdilo, da si želi organizacijo, ki bo dovolj prožna za hitro prilagajanje tržnim izzivom pa z dovolj nizkimi stroški ter dovolj inovativno za ohranjanje tehnološke svežine. Pa vendar, zakaj je toliko podjetij napihnjenih, nerodnih, togih, počasnih, nekonkurenčnih, izgubarskih, neustvarjalnih, neučinkovitih, vzvišenih nad potrebami odjemalcev? In odgovori tičijo ravno v načinu, kako ta podjetja opravljajo svoje delo, in zakaj delajo tako, kot delajo.

Pogosto je učinkovitost delov podjetja žrtev učinkovitosti celote. Vir težav je pogosto delo, ki

Preurejanje pomeni začeti znova, povsem od začetka. Pri preurejanju poslovanja je potrebno zavreči večino prevzetih modrosti iz dvesto let trajajočega upravljanja podjetij. Pri preurejanju poslovanja stari poslovni nazivi in organizacijske oblike, kot so oddelki, enote, skupine in podobno, niso več pomembni. Pomembno je, kako želimo delo organizirati danes, glede na zahteve današnjih trgov in zmogljivost današnjih tehnologij.

V prejšnjem desetletju je bilo v Ameriki moč opaziti podjetja, ki so izjemno izboljšala svoj položaj, svoje poslovanje in način dela. Niso vpeljali novih izdelkov ali storitev, temveč so opazno spremenili postopke, ki so se jih držali dotlej, ali pa so nekatere stare postopke opustili in jih zamenjali z novimi. Če so podjetja želela to doseči, so se morala ozreti dlje od funkcionalnih oddelkov in procesov, kar za korporacije, ki leta in leta vzdržujejo tradicionalno organizacijo, sploh ni lahka naloga. Skoraj vedno spreminjanje procesa spremlja prav tako korenita sprememba oblike in narave tistih delov organizacije, ki so bili s procesom povezani.

Temeljno vprašanje, ki so ga v sklopu orodij in taktik odkrila skoraj vsa podjetja, ki so se lotila tega temeljitega preurejanja, je postalo: "Zakaj pravzaprav počnemo to, kar počnemo?" Številne naloge, ki jih izvajajo zaposleni, niso prav nič povezane z zadovoljevanjem potreb odjemalcev, se pravi - s proizvodnjo visokokako-

zahteva sodelovanje med različnimi oddelki znotraj podjetja in usklajevanje njihovega dela. Tudi, če določeno opravilo lahko pomembno vpliva na poslovne rezultate, podjetja pogosto nimajo nikogar, ki bi bil zanj pristojen.

V razvoju organizacijskih načel od Smithove tovarne bucik, ki jo je v knjigi Bogastvo narodov opisal kot temeljni primer delitve dela, so naslednji pomembnejši organizacijski koraki storile ameriške in tudi druge železnice, ki so zasnovale sodobno birokracijo, kar je bila takrat bistvena inovacija. Z njo so namreč preprečili, da bi industrijska organizacija prerasla nadzorno možnost enega samega človeka. Železniška podjetja so dobesedno programirala svoje delavce, da so se togo držali pravil. Programiranje ljudi za delo v skladu z ustaljenimi postopki je še danes bistvo birokracije.

Razvoj organizacijske teorije je potem šel dalje, prek Fordovih montažnih celic in tekočih trakov in Sloanovih decentraliziranih enot v General Motorsu, kjer je delitev dela izvajal v menedžmentu. Specialisti za trženje in finančni menedžerji so dopolnjevali delo inženirjev. Končno evolucijsko stopnjo v razvoju delniških družb, kot je sedaj znana v ZDA, so dosegli po koncu druge svetovne vojne do šestdesetih let, predvsem z režimi Roberta McNamare pri Fordu, Harolda Geneena pri ITT in Reginalda Jonesa pri General Electricu. Z uporabo sistematičnega načrtovanja so menedžerji

opredelili naloge, koliko kapitala je potrebnega za vsako od njih in ocenili, kakšen rezultat pričakujejo. V tem času je tudi standardna, piramidna organizacijska sestava večine korporacij zelo ustrezala okolju hitre rasti, ker je bila stopenjska in idealno prilagojena načrtovanju in nadzoru.

Toda svet je postal nenadoma drugačen. Tri sile, ločeno in v kombinaciji, vodijo današnja podjetja čedalje globlje na področje, ki se večini njihovih menedžerjev zdi grozljivo neznano. Te sile: **odjemalci, konkurenca in spremembe** niso nove, vendar so njihove značilnosti precej drugačne, kot so bile v preteklosti. **Odjemalci** prevzemajo pobudo, ti zdaj povedo, kdaj in v kakšni obliki kaj potrebujejo. **Konkurenca** se nezaslišano krepi na različnih konkurenčnih temeljih: na podlagi cene, izbire, kakovosti, zagotovljenih storitev pred in med prodajo ali po njej. **Sprememba** postaja stalnica. Že vemo, da se odjemalci in konkurenca spreminjajo, prav tako pa se je spremenila narava teh sprememb. Le-te postajajo vsesplošne in konstantne. Postajajo normalno stanje. Pospešila se je hitrost sprememb, hitre tehnološke spremembe spodbujajo nove inovacije, skrajšal se je čas, ki je na voljo za razvijanje in predstavitev izdelkov in storitev.

Osrednje sporočilo je torej: podjetja bi morala svoje delo organizirati na podlagi posameznih značilnosti procesov. V večini današnjih podjetij nihče ni pristojen za procese. Ali imajo podjetja sploh odgovornega za izpolnjevanje naročil ali dobavo izdelka do odjemalca? Kdo je odgovoren za razvijanje novih izdelkov? Vsi - zaposleni v oddelkih za raziskave in razvoj, trženje, finance, v proizvodnji in drugje - so vpleteni, resnično pristojen pa ni nihče.

Današnja podjetja sestoje iz funkcionalnih silosov, vertikalnih struktur, ki so zgrajene na ozkih delih procesa. Pozornost ljudi, vpletenih v proces, je usmerjena navznoter, v njihove oddelke in navzgor, v njihovega šefa, nihče pa ne gleda navzven, nikogar ne skrbi za odjemalca. Težave, ki zdaj tarejo podjetja, so neizbežna posledica drobljenja procesa. Klasične poslovne strukture, v katerih je delo specializirano, procesi pa razdrobljeni, vzdržujejo sami sebe, ker zavirajo inovacije in ustvarjalnost v organizaciji. Če ima kdo v funkcionalnem oddelku novo zamisel, mora zanj pridobiti svojega šefa, ta spet svojega in tako do vrha hierarhične lestvice. Vsi po vrsti jo morajo potrditi, zatreti pa jo je mogoče že z enim samim "ne".

Čeprav ima v preurejanju poslovanja informacijska tehnologija pomembno vlogo, preurejanje ni isto kot avtomatizacija. Avtomatizacija obstoječih procesov s pomočjo informacijske tehnologije je isto kot asfaltiranje kolovozov. Avtomatizacija kratko malo zagotavlja učinkovitejše izvajanje napačnih stvari. Prav tako ni mogoče preurejanja poslovanja zamenjevati s preurejanjem ali vgrajevanjem sodobnejše tehnologije, niti ne s prestrukturiranjem in z zmanjševanjem števila zaposlenih, kar so le novi izrazi za omejevanje zmogljivosti zaradi zmanjševanja povpraševanja.

Preurejanje ni isto kot reorganizacija, zmanjševanje slojevitosti ali tanjšanje organizacije, čeprav utegne pripeljati do "stanjšane" organizacije. Podjetja želijo ukiniti birokracijo in uničiti lepilo, ki drži podjetje skupaj ter nastopi zmeda. In preurejanje ni isto kot dvigovanje ka-

kovosti, to je total quality managementa (TQM). Res je, da imajo programi kakovosti in preurejanje veliko skupnih točk. Pri obeh so ključni procesi in potrebe odjemalcev, vendar programi kakovosti delujejo znotraj okvira obstoječih procesov v podjetju in jih želijo izboljšati s pomočjo "nenehne postopne izboljšave". Pri preurejanju stremimo k inovacijskim prebojem, toda ne tako, da obstoječe procese izboljšamo, pač pa jih odpravimo in zamenjamo z drugimi.

Preurejen poslovni proces naj bi bil bistveno drugačen kot tradicionalni. Podjetja so lahko zelo različna, pa vendar so **skupne značilnosti v preurejenih procesih**:

- Več nalog je združenih v eno samo zaradi strnitve odgovornosti in odprave napak.
- Delavci sprejemajo odločitve in odločanje postane sestavni del dela.
- Koraki v procesu se izvajajo v naravnem zaporedju, očiščeni so strogega zaporedja in delo narekuje vrstni red. Tako je možno številna dela opraviti hkrati in skrajša se čas od začetka do konca naloge.
- Procesi imajo več različic in konec je standardizacije; v svetu hitro spreminjajočih se zahtev in izdelkov je potreben jasev in preprost proces, ustrezen velikosti, obliki itd. naloge.
- Delo se opravi tam, kjer je najbolj smiselno, sodelovanje več oddelkov je drago, njihova funkcionalnost prezrta.
- Manj je nadzora in preverjanja.

Čeprav se preurejanje začne s preoblikovanjem procesov, se ne konča samo pri tem. Temeljne spremembe v okviru poslovnih procesov vplivajo na številne druge dele in vidike organizacije, pravzaprav kar na vse. Prej ozko opredeljena in razdeljena dela postanejo večrazsežnostna. Spremenijo se vrednote in tako rekoč vsi vidiki organizacije.

Najbolj **značilne spremembe v organizaciji**, ki sledijo preurejanju, so:

- Delovne enote se spremenijo, funkcionalne oddelke zamenjajo procesni teami, kar postane nenadoma zelo logično.
- Dela se spremenijo - iz preprostih nalog v večrazsežnostna dela.
- Vloge ljudi se zamenjajo - od nadzora k pooblastilom.
- Priprava na delo se spremeni - od urjenja k izobraževanju.
- Osredotočenost pri merjenju učinka in nagrajevanju se spremeni - od dejavnosti k rezultatom.
- Spremenijo se merila za napredovanje - od učinka k sposobnostim.
- Vrednote se spremenijo - od zaščitnih k produktivnim, ker pride denar za plače od odjemalcev, so bonusi povezani z zadovoljstvom odjemalcev, prej pa so bili bonusi odvisni od tega, kako dobro je delal njihov oddelek.
- Menedžerji se spremenijo - iz nadzornikov v mentorje, procesi postanejo enostavnejši, dela bolj kompleksna, vodenje postane pravi poklic in ne inercija dobrih delavcev v napredovanju k slabšemu vodenju.
- Organizacijska struktura se spremeni - odločitve, ki so nekaj izhajale iz sestankov, so potlej del vsakodnevnega dela v okviru teamov. V tradicionalnem podjetju je organizacijska struktura zelo pomembna in se zanj porabi veliko energije. V preurejenih podjetjih sama organizacijska struktura ni več tako pomembna, delo je organizirano v okviru procesov,

komuniciranje je po potrebi, delo nadzorujejo ljudje, ki nadzorujejo proces. Struktura podjetja se zaradi tega splošči.

- Izvršni direktorji se spremenijo v vodje, ki vplivajo na vrednote in prepiranja zaposlenih.

Tako kot imajo podjetja organizacijske sheme, bi lahko sestavila tudi preglednice procesov, ki bi prikazovale, kako teče delo v podjetju. Le malo podjetij ima več kot okoli deset glavnih procesov. Kako naj bi podjetja prepoznala svoje procese? Priporočajo, da jim damo imena, ki izražajo njihov začetek in njihov konec. Denimo: **razvijanje prototipov**: od zasnove do prototipa; **prodaja**: od kataloga do naročil; **izpolnjevanje naročil**: od naročila do plačila; **storitve**: od poizvedbe do rešitve. Tako marsikateri pričakovani proces sploh ni označen in postane podproces važnejšega, spoznanega procesa.

Pri izbiri procesov za preurejanje podjetja ponavadi uporabljajo tri merila. Prvo je **disfunkcija**: v katerih procesih imamo največ težav? Drugo je **pomembnost**: kateri procesi so najpomembnejši za odjemalce podjetja? Tretje merilo je **izvedljivost**: katere procese je trenutno najlažje preurediti? Ko je izbran proces za preureditev, imenovan lastnik procesa in oblikovan team, naslednji korak še ni samo preurejanje; naslednji korak teama je **razumeti trenutni proces**. Ljudje pa so pogosto nagnjeni k razčlenjevanju in manj k razumevanju! Cilj je razumeti "kaj" in "zakaj" v procesu, ne pa "kako"!

Sklenimo! Številnim podjetjem (med 50 in 70 odstotki) preurejanje ne uspe. Ta paradoks je pojasnjen z razliko med ruleto in šahom. Ruleta je čista igra na srečo. Pri šahu sreča ne igra nobene vloge pri končnem rezultatu. Boljši igralec lahko pričakuje zmago - to je odvisno od sposobnosti in strategije posameznika. Če poznate pravila in se izogibate napakam, obstaja velika možnost, da vam bo uspelo. Ruski šahovski mojster Tartakover je nekoč o šahovski deski, ki je bila pripravljena za igro, dejal: "Vse napake so že tu in samo čakajo, da jih naredite." Vsa vodilna podjetja v skoraj vseh panogah so že začela preurejanje. S tem, ko čedalje več podjetij svoje ključne procese izboljšuje in spreminja, da bi ti postali učinkovitejši, postaja preurejanje konkurenčna nujnost tudi za druga podjetja. Potrebujemo samo voljo do uspeha in pogum, da začnemo.

Po knjigi Reengineering The Corporation: A Manifesto For Business Revolution - avtorjev M. Hammer in J. Champy povzel
 Marijan LIPIČNIK

Kralj savinjskih planin

Fran Kocbek

Savinjske Alpe me vedno znova prevzamejo. Menda zaradi prijateljev, s katerimi si jih na poti delim, morda zaradi njihovega iskrenega dajanja, zaradi cvetic in dreves, ki me na poti obdajajo. Zaradi neskončno lepih pogledov s skalnih vrhov, divjadi, ptic, ali samo zaradi umika v naravo po delu in življenju v urbanem okolju. Ne nazadnje zaradi novega preizkusa samega sebe. Ko se spuščam v dolino so hiše, kašče, kozolci in hlevi neskončno skladni. Ljudje, ki tam živijo, pa občudovanja in zavidanja vredni.

Ko si polnim nahrbtnik, to vedno čutim kot obred. Posebno takrat, ko odhajam v gore za več dni. Kot bi tehtala med potrebnim, drobnimi dobrotami in tudi težo. Z udobnimi in varnimi čevlji rešim že skoraj vse. Samo še malo tekočine in že lahko grem.

Spoštovanje do lepote, do svetlobe, ki mi naredi pot vsakokrat drugačno, zaradi gore same, se mi mnogokrat zgodi, da je v pričakovanju zahtevnega vzpona spanec skoraj buden.

Ko sta nas spomladi popeljala na Menino Marjan in Miro, se mi je zdelo, kot bi s svojo tiho neposrednostjo dajala nasledstvo predhodnikov v naših Savinjskih Alpah. Šele ko sem stopala proti vrhu, sem ugotovila, da me je neznanska lakota preščišnila v pasu. Pogostitev ob 90. obletnici Pašniške zadruge na Menini - "šnopček" in domače pecivo pa kislo mleko in še kaj - je bilo kot naročeno za luknjo v praznem želodcu.

Pa vzpon na Lepenatko in Rogatec. Tudi vzpon na Ojstrico, od obnovljene kočice na Molički planini na vrh po Kocbekovi poti, me je vzpodbudil, da sem поблиže spoznala kralja Savinjskih planin Frana Kocbeka.

Rojen v Lenartu sredi vinorodnih slovenskih gričev 1863. Šolnik, organizator planinstva in publicist. 1893. leta je ustanovil Savinjsko podružnico Slovenskega planinskega društva in jo vodil 30 let, ko je bil sedež prestavljen v Celje. Organiziral je gradnjo planinskih postojank in poti. Želel je pritegniti še koga, da bi z njim delil, kar je napisal v svojih člankih v Planinskem vestniku in v Vodniku za Savinjske Alpe (1926. leta), kjer je zbral geografsko, turistično, zgodovinsko, botanično in etnografsko gradivo.

V zelo skromnih razmerah je bil močno zapisan zagrizenemu boju proti tujcem, zasidranem v mi-

selno in tudi v vsakdanje življenje našega človeka. Kot ustanovitelj posojilnice in pobudnik hranilnic, podpisnik slovite zahteve za uvedbo slovenskih šol leta 1908, predane kraljevemu ministru za šolstvo na Dunaju in ustanovitelj Pašniške zadruge, je delal za dobro ljudi. Pašniki so bili takrat življenjskega pomena za kmete, ki so bili v stalnem sporu z nadškofijsko upravo za pašnike.

Po prihodu v Savinjsko, Zadrebško dolino so ga morda srčne zadeve vodile, da je v trenutku obhodil Raduho, Menino, Rogatec in Golte. Njegovi dolgoletni prijatelji ga omenjajo kot veselega človeka. Vsestransko zanimivega, dovezetnega za šale. Njegova izrednost misli je bila cenjena v takratni javnosti, saj je bil časn član solčavske in lučke občine ter po premestitvi sedeža Savinjskega planinskega društva v Celje imenovan za častnega načelnika.

Gornjegrajski Zbornik planinskega društva, posvečen 100-letnici, je v spomin Franu Kocbeku s ponosom zapisal: "Dne 7. avgusta tega leta je preminil 67 let star, bil je še krepak, veseleč se življenja in dela. Pa je vendar zmagal! Imel je oporo v velikem našem prijatelju prof. dr. Frischauju in je posebno znal pridobiti za našo stvar domače ljudstvo."

Pod njegovim vodstvom so bile zgrajene znamenite zavarovane poti skozi Turski žleb in na Skuto, ob slapu Savinje na Okrešelj in od tod na Kamniško sedlo, pot od Moličke planine na Ojstrico, stara pot čez Planjavo na Kamniško Sedlo ter pot na Brano, znamenita pot čez Konja.

Njegova dela so: Stara Kocbekova kočica na Molički planini in kapelica, Gornjegrajska in Lučka kočica, čudovit Frischaufov dom na Okrešlju, pridobil je svet za Piskrnikovo zavetišče v Logarski dolini, na njegovo pobudo in pod njegovim vodstvom so zgradili Češko kočico, pomagal je pri gradnji Kamniške kočice na Kamniškem sedlu. Vodil je akcijo gradnje ceste od Luč do Solčave v Logarsko dolino. Propagiral je zboljšanje cestne zveze iz Luč čez Volovljek do Črne. Trudil se je za gradnjo železnice iz Kamnika čez Tuhinj v Zgornjo Savinjsko dolino.

Vesela sem, da lahko vidim vsaj delček naših Savinjskih Alp.

Moja stara mati, ki se je mnogokrat spominjam, je imela na nočni omarici Stoletno pratiko, v kateri piše: »Hoja sama je sicer koristna, skrbeti pa moramo za dober zrak, da pljuča bolje delujejo. Za duha so potrebne razne izpremene, da se zvedri in razveseli. Kje se mora bolj razvedriti njego v božji naravi? Z duševnimi silami delujočim ljudem je tak izprehod prav potreben, sicer opešajo njih duševne moči. Izprehod na gore je koristnejši, kakor po ravnem, ker telo bol deluje.«

Vera Debenjak

KILIMANDŽARO - fantazija ali resničnost

Na sestanku UO planinske sekcije Premogovnika Velenje smo sklenili, da ob prelomu tisočletja stopimo na najvišji vrh črne celine - Kilimandžaro.

Vzpon na goro pomeni več kot le dosego najvišje točke afriške celine. To je doživetje visokega kraljestva mogočnega vulkana z njegovimi ledeniki, gorsko puščavo in pogledi na razburkano morje oblakov, je srečanje s samim seboj v oranžni toploti večerne svetlobe. Dosti fantazije.

Naloga ni lahka, akcija že poteka:

- do 20. februarja 1999 sprejemamo prijave potencialnih kandidatov,
- konec februarja sestanek kandidatov in določitev pravil igre,
- v začetku marca 1999 predstavitev poti z diapozitivi.

Prijave in informacije: Husein DJUHERIČ-Miha, tel. 853-312, int. 1681.

Nedeljsko jutro

Počasi lezeva v strmino, žena spredaj, jaz za njo, v mračnem in zelo mrzlem jutru. Komaj sem jo pregovoril, da je vstala iz tople postelje. Šele v avtu sem bil prepričan, da gre z mano, kajti droban sneg, ki je naletaval iz megle, jo je skoraj pregnal nazaj domov.

Megla je zelo gosta, tako da oko zazna samo najbližje predmete, drevesa ob poti in del ceste pred sabo. Novo zapadli sneg zaduši zvonjenje šmihelske cerkve, nama pa povzroča kar nekaj težav. Je kot moka, ki se venomer presipa in ne omogoča trdne stopinje, udara se do kolen. Zamenjava se. Hodim spredaj, počasi in gledam v silno snežno belino, ki se nepoškodovana, nedolžno razprostira pred mano. Stopam vanjo, jo prediram in poškodujem. Za nama se vije sled, pomendrana in poteptana. Skoraj mi je žal, da uničujem to snežno celoto. Vendar nov sneg bo tudi te sledi zakril.

Okolje postaja svetlejšje, megla se redči. Zdi se, da nad mano vidim jasno nebo. Snežno pršenje je prenehalo že v dolini. Čeprav se vidijo obrisi Boskovca, sonca ni opaziti. Cerkveni zvon se oglasi že drugič, kot da naju hoče opozoriti, da naj malo predahneva in si privoščiva požirek toplega čaja.

Razmišljam, kako dolgo bova še hodila po tej megli. So se vremenarji zmotili pri napovedi in ne bo sonca. Nemogoče!

Hodiva uro in pol. Prišla sva že na Ravne. Šele sedaj uzreva skozi kopreno oblakov veliko, blede kroglo daleč nekje na vzhodu. Kot svetniški sij pošilja tanke žarke po okolju. In kakor na ukaz se prične megla počasi spuščati navzdol po bregovih. Dosežejo naju prvi rahli sončni žarki in naju boječe oplazijo. Vzdušje je takoj boljše. Stojiva in opazujeva rast sončne kroglice. Imava občutek, kot da sva ravnokar izplavala iz globoke vode. Nadaljujeva s hojo po ozki poti. V snegu se opazijo rahle vdolbine stopinj v starem snegu in jih je sedaj novi zamedel.

Hodiva po zadnjih serpentinah pod kočo. Slišiva že tudi pasji lajež čuvaja Mozirske koče. Veje macesnov se sklanjajo pod težo na pot. Sonce že toplo greje in topi sneg na drevesih. Nenehno trzajo veje in stresajo odvečno težo.

Vstopiva v kočo, se preoblečeva in naročiva čaj. Za mizo v kotu balkona, kamor se je sonce že močno uprlo, počasi srebava čaj in opazujeva... Dolina je nevidna, samo slutiva, kje se nahajajo urbana naselja. Iznad morja megle se dvigajo

samo nekateri vrhovi kot otočki in nad termoelektrarno visok steber pare in dima. Na nebu pa nikjer nobenega oblaka. Samo padajoči sneg z dreves in sproščanje vej preglasi tišino. Sediva v srajcah pri 10°C z mislimi na dolino, kjer je še vedno najmanj minus 10°C. Uživava v čistem ozračju, pogled na zasneženo posavsko hribovje še okrepi občutek lepote, prostosti.

Od nekd se priklatijo trije vrani in lahkotno jadrajo visoko nad dolinsko meglo. In so svobodni, ne vedo, kako turobno in pustoto vreme je tam spodaj. Tudi žena skoraj ne more verjeti, da je lahko tu zgoraj že skoraj spomladansko razpoloženje. Telohi na prisojnih legah imajo močne poganjke, pa tudi vresje že dela polne nastavke za cvetje.

Mnogo ljudi ni deležnih takšnih lepih užitkov. Ne vedo, da je potrebno zelo malo truda in nekaj opreme (dobri čevlji), da se lahko povzpne na hribe v okolici Šaleške doline. Mnogo poti je dobro označenih, niso nevarne ne za plazove in zdrse, za hojo pa rabimo dobro uro ali morda dve.

Samo kanček dobre volje je potrebno, da se odpravimo sami ali z družino v čudovito naravo in se napolnimo z energijo ter nadihamo svežega zraka. Vse planinske kočje v okolici so ob vikendih odprte in nas čakajo, da se pridružimo že številnim pohodnikom. Še najbolj pa je, da se priključimo organiziranim izletom, ki jih zelo dobro pripravijo vodniki pri Planinskem društvu Velenje ali planinski sekciji Premogovnika. Oglejmo si njihove programe izletov!

Minile so že skoraj tri ure, odkar sediva, se pogovarjava in uživava. Vendar treba se je vrniti, čeprav s težkim srcem. Najin sklep pa je: naslednji vikend zopet pojdeva: na Smrekovec, Uršljo goro, Paški Kozjak, Goro Oljko, morda po Šaleški planinski poti, ki letos slavi 25-letnico. Se bomo kje srečali?

Franc Maršnjak

Članarina za leto 1999

Od leta 1993 velja Pravilnik o izkaznici člana PD in vrstah članarine v planinski organizaciji:

- redni član je vsak posameznik, ki plača A članarino,
- redni član je vsak posameznik, ki plača B članarino,
- redni član je lahko mladina do 18 leta starosti in redni študentje.

Vrsto članstva pridobi posameznik, če izpolnjuje zgoraj navedene pogoje in za tekoče leto poravna ustrezno članarino.

Vsi člani (A, B in C) imajo poleg s Statutom PZS in pravili društva določenih pravic še naslednje materialne ugodnosti:

- popusti v planinskih kočah, kot jih določa Pravilnik o upravljanju planinskih postojank;
- nezgodno zavarovanje za primer smrti ali invalidnosti,
- osebe, ki plačajo A članarino imajo še dodatne popuste.

Po sklepu Upravnega odbora PD Velenje je članarina za leto 1999:

- član 4.500,00 SIT
- član 1.400,00 SIT
- član 400,00 SIT (osnovnošolci), 600,00 SIT (srednješolci)

Članarino za leto 1999 lahko poravnate pri Marjani Borovnik soba št. 16 v upravni stavbi.

Zdravje je največja vrednota

Fiziologija obremenitve za začetnike

Zima se počasi preveša v drugo polovico. Snega je le za vzorec, dnevi postajajo daljši, sonce iz dneva v dan pridobiva na moči. Za vse, ki se zavedamo, da je zdravje vrednota, ki se je ne da kupiti, je pravi čas, da nadaljujemo z rednimi telesnimi vadba-
mi - za zdravje in kvalitetno življenje.

Pri vsakem telesnem naporu se sproži vrsta fizioloških reakcij, ki imajo nalogo, da spravijo telo ali le njegov del v usklajeno gibanje. Gibalno aktivnost omogočajo skelet, mišice in vezivna tkiva, vse pa bi bilo brez razpoložljive energije in usklajenega vodenja mrtvo. Osnovno gonilo je srce, ki kot motor poganja po telesu kri in z njo tudi vse snovi, potrebne za gibanje in življenje.

Ta neumorna črpalka dela noč in dan. In tudi ko počiva, ne miruje, le nekoliko upočasnijo število utripov. Obremenjenost srca oziroma njegovo delo sta odvisna od krvnega tlaka (napetosti v srčni steni) in srčne frekvenca.

Telesna aktivnost povzroči v organizmu velike spremembe. Te lahko pomenijo izboljšanje telesnih in duševnih sposobnosti ter zdravja – več življenjske energije. Srce prične delati racionalneje. Enak napor zmore z nižjim krvnim tlakom in nižjo frekvenco. Volumen pljuč se pomembno poveča. Skeletne mišice postanejo krepkejšie in prožnejše. Število rdečih krvničk poraste, poveča se količina hemoglobina, prav tako tudi volumen krvi. S tem se pomembno poveča sposobnost krvi za prenos kisika. Koža postane bolj elastična, kosti pa močnejše in bolj odporne proti poškodbam. Pomembno se izboljša tudi splošno počutje. Odpornejši smo proti stresom, v svet pa zremo z večjim optimizmom.

Da bi mišica lahko opravila gib in delala racionalno, potrebuje poleg energije tudi kisik. Kisikov krog se prične v pljučih, kjer iz zraka skozi steno pljučnega mehurčka prestopa v kri. Srce ga nato potiska v mišice, v mišičnih celicah pa omogoča aktivnost. Z naraščanjem obremenitve premo-razmerno naraščata krvni tlak in srčna frekvenca, ki sta tako glavna kazalca porabe kisika. Ker je krvni tlak težje kontrolirati, praviloma ob obremenitvah običajno beležimo le frekvenco utripov.

Izkušnje kažejo, da pri razvoju aerobnih funkcionalnih sposobnosti ni mogoče nič

narediti čez noč, ni bližnjic ali prehitavanja. Le redna in potrpežljiva vadba s primerno obremenitvijo organizma pelje k višjim psihofizičnim sposobnostim in k zadovoljstvu človeka. Pomembni so oblika, čas in intenzivnost telesne aktivnosti. Ljudje smo si po sposobnostih, lastnostih, interesih in pričakovanih različni, zato je potrebno to različnost upoštevati tudi pri načrtovanju telesne vadbe.

Zelo pomembna so ciljna območja srčnega utripa. Vedeti moramo, da netrenirane osebe dosegajo ob isti obremenitvi približno 15 odstotkov višje frekvence. Da bi lahko varno vadili, moramo vedeti, kakšna je naša maksimalna srčna frekvenca in kje so meje našega treninga. Za enostavno določitev je uporabna formula, ko od števila 220 odštejemo leta, natančno določitev maksimalne srčne frekvenca pa bomo dobili po testiranju v ergometričnem laboratoriju.

Kako bomo vadili, je torej odvisno od naših želja in ciljnih pričakovanj. Če želimo samo **shujšati** in vzdrževati primeren mišični tonus, bo med vadbo naša srčna frekvenca med 60 in 70 odstotki maksimalne. Značilnost take vadbe je lahkotnost in visoka aerobnost. Po vadbi nimamo težkih in utrujenih mišic, saj je bila ob stalni prisotnosti kisika tvorba mlečne kisline minimalna.

Kadar je naš cilj nekoliko večji in bi želeli imeti **popolnoma zdravo srce**, se ob tem dobro počutiti in izgledati športno, bo morala biti obremenitev nekoliko višja. Meja srčne frekvenca bo tako med 70 in 80 odstotki maksimalnega utripa. Učinek takšne vadbe se posebej pozna pri povečanju števila krvničk, ki oskrbujejo srce in druge mišice.

Tek za **športne tekmovalne nastope** zahteva še večjo telesno pripravljenost, zato je potrebno med vadbo vrniti vložke, ko srčna frekvenca dosega 80 do 100 odstotkov maksimalne.

Pomembno je torej, da ob izvajanju telesne aktivnosti **prisluhnemo svojemu srcu**. Brez sodobnih pripomočkov, kot so monitorji srčnega utripa (POLAR), bomo le težko vadili v ustreznem frekvenčnem območju, še posebej, če vemo, da so meje pogosto zelo ozke. Uporaba monitorja srčnega utripa omogoča umno treniranje,

zaradi česar bomo lažje in varneje dosegli cilj. Če so pred leti monitorje srčnega utripa uporabljali le vrhunski športniki in srčni bolniki, jih danes tudi vse več rekreativcev. Čedalje bolj postajajo domači in nepogrešljiv element, ki nas varno vodi ves čas telesne vadbe. Časi uganjanja so tako potonili v pozabo.

Utrujenost, ki se pojavlja ob obremenitvi, je odraz neustrezne oskrbe tkiv, dušenje pa je posledica neustreznega porasta pritiska v levem predvoru. Spremembe v funkciji levega prekata se praviloma javljajo še predno človek vidno zbolí. Ob neustreznem obremenjevanju se tako po nepotrebnem izpostavlja riziku, da nam bo telesna aktivnost škodovala in ne koristila, kot v praksi pričakujemo.

Ob ustreznem odmerjanju obremenitve, ki jo vedno (obvezno) spremljamo s kontrolo srčne frekvence, občasno pa tudi krvnega tlaka, je obremenjevanje varno tudi pri hudih srčnih bolnikih. Če je bila pred leti pri njih telesna aktivnost skoraj v celoti prepovedana, je danes ne samo zaželjena, ampak celo predpisana.

Organizirano telesno aktivnost izvajamo v bolnišnicah, ambulantah, koronarnih klubih, zdraviliščih, fitnessih, športnih klubih in sekcijah, zadnja leta pogosto tudi v domačem okolju. Za varen trening moramo zagotoviti stabilnost srčnožilnega sistema ter oceniti stopnjo in vzrok morebitne srčnožilne bolezni. Pomembno je, da ekipa, ki izvaja in skrbi za nadzor obremenjevanja, obvlada zdravljenje kompleksnih aritmij. Vedno moramo predvideti tudi morebitni akutni dogodek. Intenzivnost treninga moramo prilagoditi psihofizičnim sposobnostim posameznika.

Navade zahodnega sveta vztrajno prodirajo tudi v svet na južni strani Alp. Če so pred leti v fitnese hodile predvsem najstnice, je danes med aktivnimi vse več starejših ljudi, katerih srčnožilni sistem ni več povsem zdrav. V želji ostati mlad, doseči dober rezultat, biti aktiven in vedno boljši, pogosto pozabljamo na prehodna vročična obolenja, ki v času, ko telo preplavljajo mikroorganizmi, predstavljajo past, ki nam grozi z morebitnimi malignimi motnjami srčnega ritma. Na žalost se takšne motnje za človeka vedno končajo usodno. V številnih študijah so na Norveškem, v Kanadi in Združenih državah Amerike med rednimi obiskovalci fitnessov, tekači na smučeh, med železničarji ali fizičnimi delavci, ki sicer niso bili srčni bolniki, niti bolniki s povišanim krvnim tlakom ali sladkorno boleznijo, v obdobju nekaj let ugotavljali kar precejšnje število nenadnih srčnih smrti. Vzrok so bile maligne motnje, srčnega ritma. Incidente bi lahko preprečili, če bi dosledno upoštevali pravilo, da smo lahko

telesno aktivni le, če smo povsem zdravi. V drugačnih primerih potrebujemo obisk pri zdravniku in ustrezen nasvet ali zdravljenje.

Povečanje funkcionalne sposobnosti po redni telesni aktivnosti je posledica porasta sposobnosti skeletnega mišičevja za prenos in prevzem kisika, porasta razlike v vsebnosti kisika v venski in arterijski krvi ter povečanega in učinkovitejšega izkoristka kisika.

Manjša poraba kisika je posledica padca frekvence in krvnega tlaka. Pomemben člen je tudi prilagoditev periferije: poveča se pretok prek delovnega mišičevja, poleg tega pa se poveča tudi izraba kisika. Manjša potreba po kisiku v srčni mišici pri bolnikih z ishemično boleznijo srca zmanjša število ishemičnih dogodkov. Ti bolniki potrebujejo daljši trening z nizko intenziteto, ki je individualno prilagojen.

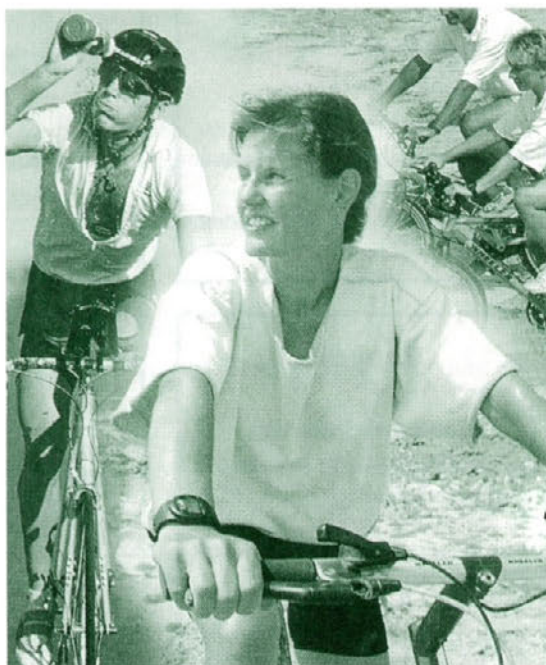
Neustrezno dozirana telesna aktivnost pripelje do slabega počutja, poškodb, celo do bolezenskega stanja. Pri bolnikih z blago ali srednje težko motnjo v funkciji levega prekata povzroči raztegnitev levega prekata in zadebelitev srčne mišice. Podobne spremembe lahko sicer srečamo pri bolnikih s povišanim krvnim tlakom ali aktivnih športnikih.

Za srce in telo lahko napravimo veliko, če upoštevamo le nekaj drobnih napotkov, ki nam bodo spremenili osnovne navade. Vstanimo nekaj minut prej in dan pričnimo z enostavnimi raztezalnimi vajami. Poskusimo kdaj pa kdaj pozabiti na avto in skočimo v trgovino peš. Na parkirišču poiščimo mesto nekoliko dalj od stavbe, kamor smo namenjeni. Izogibajmo se tekočih stopnic in dvigal. Po stopnicah hodimo vsak dan. Organizirajmo si dneve brez televizorja. Če bomo k temu dodali še redno aerobno telesno aktivnost, bomo za srce, zase in svoje zdravje naredili dovolj.

In na koncu še kažipot ustrezne in varne telesne vadbe:

- ocena zdravstvenega stanja,
- obisk pri zdravniku,
- obvezna ergometrija,
- individualen program vadbe,
- uporaba monitorja srčnega utripa (POLAR)

Janez Poles, dr. med. - internist

Zahvala

Ob izgubi drage mame

Antonije Slavinec

se iskreno zahvaljujem vsem za izrečena sožalja.

Francišek Slavinec

Zahvala

Ob smrti moža

Frenka Hribernika

se iskreno zahvaljujem njegovim sodelavcem v HTZ in PLP za darovano cvetje, denarno pomoč in izrečena sožalja. Zahvaljujem se tudi celotnemu kolektivu Premogovnika Velenje in sindikatu ter vsem, ki ste ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti.

žena Cveta s sinom
Sebastjanom in hčerko Ino

Zahvala

Ob izgubi moža in očeta

Romana Javornika

se zahvaljujem sodelavcem v podjetju GOST za pomoč v težkih trenutkih, darovano cvetje in izrečena sožalja ter Pihalnemu orkestru za zaigrane žalostinke.

žena Martina in sin Jernej

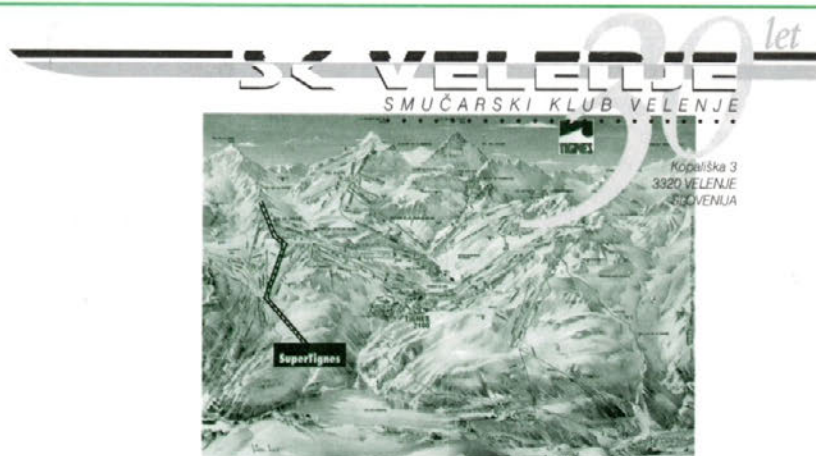
Zahvala

Ob prerani, boleči in nenadomestljivi izgubi mojega dragega očeta

Ivana Lesjaka

se iskreno zahvaljujem sodelavcem elektro remonta za darovano cvetje, denarno pomoč in izrečena sožalja. Zahvaljujem se tudi celotnemu kolektivu Premogovnika Velenje in vsem, ki ste ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti.

sin Jani

SMUČARSKI KLUB VELENJE ORGANIZIRA TRADICIONALNO PRVOMAJSKO SMUČANJE V TIGNESU V FRANCJI

od 23.4. do 2.5.1999

- nastanitev v štiri- ali šestposteljnih apartmajih,
- najem apartmaja in 6-dnevna smučarska karta Tignes superski 36.500 sit na osebo,
- otroci do 5 let zastoj, od 5 do 12 let 15 % popusta.

Organiziran je tudi avtobusni prevoz iz Velenja; cena prevoza je 13.500 sit.

Prijave zbira Roman Vrabič, tel. 063/861-969, popoldan, informacije so na voljo tudi pri F. Lenartu, int. 14-53.

VABLJENI V SMUČARSKTE TEČAJE!

Če zima zadnja leta skopari s snegom v dolini, to ne pomeni, da znanje smučanja ni več potrebno. Smučišča v hribih vas pričakujejo, zato se odločite za tečaj smučanja. Prireja ga Smučarska šola TRC Jezero - RTC Golte, in sicer za otroke in odrasle v času zimskih šolskih počitnic. To je letos med 15. in 19. februarjem.

Cena petdnevnega tečaja, ki vključuje tedensko smučarsko vozovnico in topel obrok je:

- za otroke od 7. do 14. leta starosti 9.000 SIT (brez toplega obroka 8.400 SIT),
- za odrasle 12.500 SIT (brez toplega obroka 11.600 SIT).

Organiziran bo prevoz z avtobusom. Tečajniki se bodo odpeljali izpred Rdeče dvorane v Velenju vsako jutro ob 7.30 in se vračali iz Žekovca ob 16.30.

Odrasli tečajniki oziroma starši otrok, ki niso člani sindikata Premogovnika Velenje, morajo za prevoz doplačati 1.000 SIT.

Vpis in plačilo smučarskih tečajev bosta v torek, 9. februarja 1999, med 6. in 15. uro v Beli dvorani.

Dodatne informacije dobite pri Jožetu Grubelniku v Beli dvorani osebno ali prek telefonskih števil 063/859-026, 063/853-312, int. 18-20 ter GSM 041/647-889.

Razpis za dodelitev najemnih stanovanj in stanovanj za zamenjavo za leto 1999

V Premogovniku Velenje tudi letos poteka zbiranje prošenj za dodeljevanje najemniških stanovanj v skladu s sprejetim pravilnikom za leto 1999. Tako lahko do vključno **15. februarja** izpolnite prošnje za dodelitev stanovanj. Prošnje dobite pri svojih **obratnih tehnikih** ali v podjetju **HABIT na Kersnikovi 11** v Velenju.

Pravilnik določa, da stari prosilci novih vlog za dodelitev stanovanj ne vlagate, temveč vlagate samo spremembe, ki jih narekujejo spremenjene okoliščine (prispevek za stanovanje, velikost družine...). Vendar je priporočljivo, da prošnje nanovo oddate tudi stari prosilci.

- Prošnje oddajte posebej za dodelitev stanovanja in posebej za zamenjavo.
- Pravilnik uveljavlja enotno prioriteto listo za Premogovnik Velenje.
- Prošnje dostavite obratnim tehnikom ali na sedež podjetja Habit do vključno 15. februarja. Prošnje, prispelle po tem datumu, ne bodo upoštevane.
- Pravilnik velja tudi za delavce hčerskih podjetij našega premogovnika.

Prošnjo mora izpolniti prosilec sam.

V spomin na preventivno rekreacijo

Ob praznikih, še posebej novoletnih, izrekamo drug drugemu veliko lepih besed. Želimo si sreče, vsega lepega, uspeha, veselja, razumevanja in obilo zdravja.

Toda vsega tega ni, če vsak zase nič ne naredi!
Zato v letu 1999 vsi bomo sebe "v roke vzeli",
rekreirali se bomo in tudi peli!

Tako kot skupina na sliki, ki se je v Fiesi zbrala,
in rada bi **Evghenu in Matjažu** priznanje dala.

Bilo je odlično - hvala!

Hvala tudi osebju hotela Barbara

za kulinarčne specialitete in prijaznost.

Kulturo smo pa v svoje roke vzeli

in za pravo razpoloženje poskrbeli.

Zaplesali smo in zapeli,

saj Grudnik je na harmoniko igral,

nihče se ni poškodoval

- pri rekreaciji in ne pri plesu -

vsak od nas je varno domov pripotoval!

Zdaj vsak po svoje si moči nabira in mo-
druje:

"Zakaj vse lepo tak' hitro mine?"

Mi smo se odločili, da vas bomo povabili:
PRIDRUŽITE SE V LETU 1999 NAM,
LEPO BO NA REKREACIJAH POVSOD
IN ZDRAVJA POLN SOD!

Karl Drago Seme

Radenska

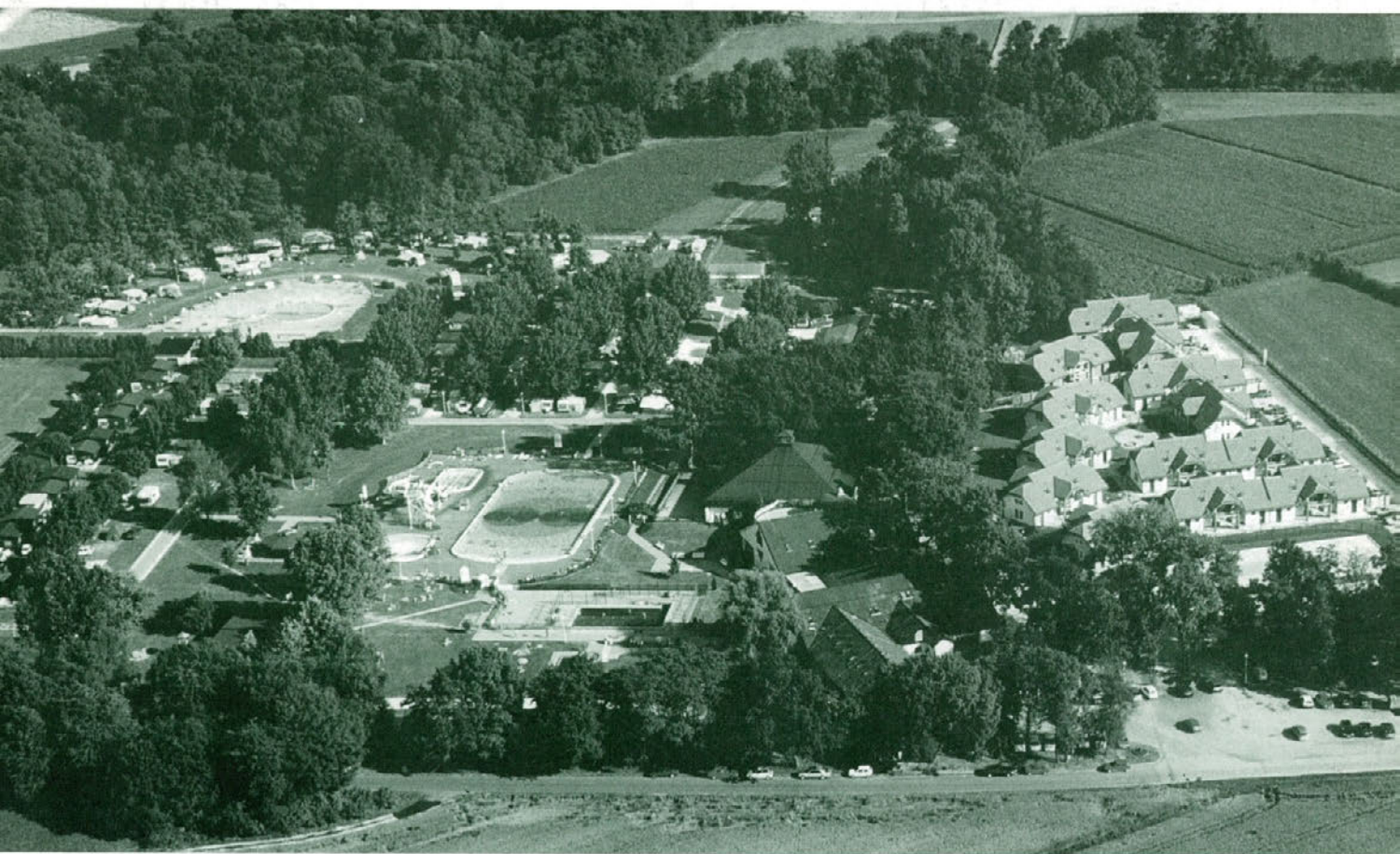
TERME BANOVC

Od Celje - skladišče
P D-Per
R 65/1999
1
6
5000006995,1

COBISS

ZIMSKE POČITNICE

- OTROCI DO 12 LET IMAJO BREZPLAČNO BIVANJE IN HRANO V SOBI S STARŠI
- 5x POLPENZION V ZELENEM GAJU SAMO 27.880,00 SIT
- UPOKOJENCEM NUDIMO UGODNE POPUSTE

N A G R A D N O V P R A Š A N J E :
NOVO HOTELSKO NASELJE V TERMAH BANOVC
SE IMENUJE

Odgovore pošljite do 28. 2. 1999
na naslov: Terme Banovci, 9241 Veržej.

Pošiljatelj:.....
.....

NAGRADA:
VIKEND PAKET
ZA 2 OSEBI
S POLPENZIONOM
V ZELENEM GAJU
V TERMAH BANOVC

Informacije in rezervacije:
tel.: 069 13 440
fax: 069 87 703